

ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

Факультет економіки та менеджменту

(повне найменування інституту, назва факультету)

Кафедра управління і фінансово-економічної безпеки

(повна назва кафедри)

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

Попова О.Ю.

(підпис) (прізвище та ініціали)

“ ” 20__ року

Випускна кваліфікаційна робота

Бакалавр

(освітньо-кваліфікаційний рівень)

на тему Організаційно-економічний механізм управління розвитком об'єднаної територіальної громади

Виконав: студент 4 курсу, групи МЕН-18

Спеціальності (напряму підготовки) 073 «Менеджмент»

(шифр і назва напряму підготовки, спеціальності)

Гудзоватий Сергій Андрійович

(прізвище та ініціали)

(підпис)

Керівник доцент кафедри УФЕБ, к.е.н. Василюшина Л. М.

(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

(підпис)

Рецензент професор кафедри ЕОО, д.е.н., проф. Ягельська К.Ю.

(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

(підпис)

Нормоконтролер доцент кафедри УФЕБ, к.е.н. Василюшина Л.М.

(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

(підпис)

Засвідчую, що у цій випускній кваліфікаційній роботі немає запозичень з праць інших авторів без відповідних посилань.

Студент

(підпис)

Луцьк – 2022 р.

ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

Факультет економіки та менеджменту

Кафедра управління і фінансово-економічної безпеки

Освітній ступінь бакалавр

Напрямок підготовки (спеціальність) 073 «Менеджмент»

(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Завідувач кафедри

_____/Попова О.Ю./

“ ____ ” _____ 20__ року

ЗАВДАННЯ НА ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Гудзоватого Сергія Андрійовича

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Організаційно-економічний механізм управління розвитком об'єднаної територіальної громади

керівник роботи Василишина Любов Миколаївна, к.е.н.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету від „05” травня 2022 р. № 178

2. Строк подання студентом роботи 10.06.2022 р.

3. Вихідні дані до роботи звіти про діяльність Криворізької ОТГ, стратегічні плани розвитку Криворізької ОТГ, законодавчі документи про діяльність ОТГ, матеріали мержі Інтернет, наукова і періодична література

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) 1 Теоретичні особливості організаційно-економічного механізму управління розвитком ОТГ. 2 Аналіз організаційно-економічного забезпечення управління розвитком ОТГ. 3 Напрями удосконалення організаційно-економічного механізму управління розвитком ОТГ

5. Перелік графічного матеріалу (з точною вказівкою обов'язкових креслень)

Рис. 1.1 Схематичне зображення «економічного механізму»; Рис. 1.2 Складові організаційно-економічного забезпечення територіальної структури регіонального господарювання; Рис. 1.3 Структура надходжень у муніципалітети Швеції; Рис. 2.1 Зайнятість населення Криворізької ОТГ за сферами та ін.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Василишина Л.М., доцент кафедри УФЕБ	06.06.2022	07.06.2022
Розділ 1	Василишина Л.М., доцент кафедри УФЕБ	05.05.2022	20.05.2022
Розділ 2	Василишина Л.М., доцент кафедри УФЕБ	21.05.2022	30.05.2022
Розділ 3	Василишина Л.М., доцент кафедри УФЕБ	31.05.2022	05.06.2022
Висновки	Василишина Л.М., доцент, доцент кафедри УФЕБ	08.06.2022	09.06.2022
Нормоконтроль	Василишина Л.М., доцент кафедри УФЕБ		

7. Дата видачі завдання 05.05.2022 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір та обробка літературних джерел	05.05.2022-10.05.2022	
2	Написання першого розділу «Теоретичні особливості організаційно-економічного механізму управління розвитком ОТГ»	11.05.2022-20.05.2022	
3	Написання другого розділу «Аналіз організаційно-економічного забезпечення управління розвитком ОТГ»	21.05.2022-30.05.2022	
4	Написання третього розділу «Напрями удосконалення організаційно-економічного механізму управління розвитком ОТГ»	31.05.2022-05.06.2022	
5	Оформлення випускної кваліфікаційної роботи	06.06.2022-09.06.2022	

Студент

_____ **Гудзоватий С.А.**
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи

_____ **Василишина Л.М.**
(підпис) (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Гудзоватий С.А. Організаційно-економічний механізм управління розвитком об'єднаної територіальної громади / Випускна кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю 073 «Менеджмент». – ДВНЗ ДонНТУ, Луцьк, 2022.

В роботі вивчено та проаналізовано процес соціально-економічного розвитку територіальних громад з метою успіху адміністративно-фінансової децентралізації, викриття ризиків у формуванні їх фінансово-економічного потенціалу, наукове аргументування шляхів покращення інструментарію реалізації реформ у частині досягнення спроможності громад.

Ключові слова: об'єднана територіальна громада, організаційно-економічний механізм, розвиток, стратегія, аналіз, удосконалення, управління.

ANNOTATION

Hudzovatyi S.A. Organizational and economic mechanism for management the development of united territorial community / Graduation qualification work for the degree of «bachelor» in the specialty 073 Management. – DonNTU, Lutsk, 2022.

The work studies and analyzes the process of socio-economic development of territorial communities for the purpose of success of administrative and financial decentralization, exposure of risks in the formation of their financial and economic potential, scientific argumentation of ways to improve the tools of reform implementation in terms of achieving community solvency.

Key words: united territorial community, organizational and economic mechanism, development, strategy, analysis, improvement, management.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ОТГ.....	9
1.1 Поняття організаційно-економічного механізму управління.....	9
1.2 Організаційно-економічне забезпечення розвитку ОТГ.....	19
1.3 Зарубіжний досвід формування ОТГ.....	26
Висновки до розділу 1.....	35
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ОТГ.....	37
2.1 Характеристика діяльності Криворізької ОТГ.....	37
2.2 Аналіз організаційного забезпечення розвитку Криворізької ОТГ...	46
2.3 Аналіз економічного забезпечення розвитку Криворізької ОТГ.....	54
Висновки до розділу 2.....	63
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ОТГ.....	64
Висновки до розділу 3.....	72
ВИСНОВКИ.....	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	77
Додаток А. Заява.....	83
Додаток Б. Перелік зауважень щодо оформлення роботи.....	84

ВСТУП

Місцеве самоврядування, як властивість демократичного політичного режиму, в якому влада належить народу (на відміну від тоталітарного чи авторитарного політичного режиму) є не тільки самостійною підсистемою публічного управління й адміністрування та інституцією громадянського суспільства, а ще й політикоправовим механізмом реалізації публічних завдань. В наш час на рівні адміністративного району утворюються нові моделі самоврядної політики органів місцевого самоврядування, що в свою чергу, проявляється як актуалізація формування національної моделі організації діяльності самоврядних структур. Але не ефективна політика органів державної влади стосовно пояснення мети і завдань реформування у сфері місцевого самоврядування має негативний вплив на ставленні суспільства до сучасних реформ, у тому числі й децентралізації, і разом з тим є важливим чинником зниження довіри до інститутів влади на національному, регіональному та місцевому рівнях. У сучасному публічному управлінні в умовах реформування місцевого самоврядування піднімається питання утворення і вдосконалення діяльності цих організаційних структур. Довготривалі теоретичні дослідження і накопичений управлінський досвід свідчать про те, що знання організаційних технологій і вміння їх використати є важливим ресурсом діяльності органів місцевого самоврядування, які надають можливість отримати бажаний результат при найменших втратах.

На шляху України стоїть проблема здійснення реформи місцевого самоврядування і територіальної організації влади, продуктивне введення в життя якої спонукатиме до реалізації політики європейської інтеграції та розвитку співпраці з європейськими інституціями. Важливою стратегією у сфері європейської інтеграції визначають швидкий комплексний перехід до сучасних методів роботи, спонукання розвитку міжвідомчої взаємодії на всіх рівнях, збільшення обсягу повноважень середньої та нижньої управлінських ланок у сфері

обміну інформацією, спонукання та заохочення активності, ініціативності, змістовної освідомленості пропозицій і бачення фінальних результатів їх роботи, вивчення та впровадження кращих практик зарубіжного досвіду в процесі модернізації системи організації публічної влади. Саме тому, вважається, що тема випускної кваліфікаційної роботи з оглядом на останні напрацювання щодо розвитку системи публічного управління та адміністрування в Україні досить актуальною.

Мета випускної кваліфікаційної роботи – полягає у вивченні процесу соціально-економічного розвитку територіальних громад з метою успіху адміністративно-фінансової децентралізації, викриття ризиків у формуванні їх фінансово-економічного потенціалу, наукове аргументування шляхів покращення інструментарію реалізації реформ у частині досягнення спроможності громад. Згідно з метою поставлені такі завдання:

- підсумувати наукові праці сучасних вітчизняних вчених стосовно організації діяльності органів публічної влади на місцевому рівні з ціллю викриття проблемного поля досліджень;
- провести аналіз нормативно-правового забезпечення діяльності публічної влади в адміністративному районі в умовах децентралізації;
- розібрати наукові підходи до модернізації системи публічного управління територіями;
- визначити особливості публічної влади в адміністративному районі України;
- розглянути та згрупувати концептуальні підходи до реформування адміністративно-територіального устрою в Україні, дослідити систему існуючих принципів та запропонувати нові;
- запропонувати шляхи поліпшення наявної системи публічної влади в адміністративному районі України.

Об'єкт дослідження – шляхи спонукання соціально-економічного розвитку об'єднаних територіальних громад.

Предмет дослідження – теоретико-методологічні принципи створення та реалізації стратегій розвитку ОТГ.

Методи дослідження: системний підхід – для теоретичного розуміння змісту соціально-економічного розвитку територіальних громад та його оцінки; методи порівняльного аналізу та синтезу – для відкриття закономірностей забезпечення соціально-економічного розвитку територіальних громад; статистичні методи – для оцінки продуктивності спонукання соціально-економічного розвитку територіальних громад.

Отримані результати в теоретико-методологічному та правовому обґрунтуванні полягають в розробці практичних рекомендацій стосовно покращення системи публічної влади в адміністративному районі України.

Структура та обсяг роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновку, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи – 84 сторінки комп'ютерного тексту, що містить 7 рисунків та 13 таблиць. Список використаних джерел складається із 56 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ОТГ

1.1 Поняття організаційно-економічного механізму управління

Сучасний регіон – це регіон який чітко розрізняє свої цілі та має стратегію розвитку, яка дозволить досягнути цих цілей. В зв'язку з цим питання стратегічного розвитку і актуалізації основних напрямів стійкого розвитку регіонів являє собою один з найбільш актуальних в діяльності регіональних органів влади. Ефективна стратегія, що відповідає на виклики, які стоять перед регіоном, та мають проекти і заходи, направлені на стійкі соціально-економічний розвиток та підвищення благоустрою жителів, – невід'ємний інструмент регіонального управління.

Роль держави, в частині рішення задач вирівнювання соціально-економічного простору і створення відносно рівних умов проживання та матеріальної забезпеченості громадян, полягає у формуванні необхідної для цього правової й інституціональної основи, в тому числі у визначенні вимог до регіональної економічної системи.

Мінімальний перелік таких вимог включає в себе встановлення пріоритетних напрямів розвитку регіону, введення суворих критеріїв вибору одержувачів бюджетних коштів на реалізацію комплексних заходів. Механізм державного управління стійким розвитком регіону реалізується через інструменти фінансування та контролю за цільовим та ефективним використанням бюджетних коштів.

Для регіональної економічної системи, яку розглядають з точки зору досягнення нею максимального ефекту в напрямку стійкого розвитку, вказані вимоги є обов'язковими, але недостатніми. Для безумовного досягнення заданої

цілі необхідна система управління стійкого розвитку, яка, на основі актуальних та достовірних даних, зробила би облік всього комплексу факторів, критеріїв, вимог і особливостей функціонування регіональної соціально-економічної системи. В основі подібної системи управління повинен знаходитися визначений механізм, робота та вплив якого на регіональну соціально-економічну середу приводило би до потрібного результату (оптимуму цільової функції).

Поняття «механізм» як визначення процесів взаємодії між більшістю елементів системи в свій час було запозичене з технічних наук, де під механізмом розуміється внутрішня будова машини, апарату або приладу, яка призводить її до дії, що слугує для передачі руху та перетворенню енергії.

В загальному випадку механізм являє собою визначеним чином з'єднанні між собою окремі елементи, що мають заздалегіть задані параметри входу (енергія) і виходу (потрібний результат), взаємодіючи між собою (навантаження) та ті що призводять до руху (передача енергії) інші елементи (робота).

В порівнянні з технічними системами використання терміну «механізм», відносно соціально-економічних систем, має перелік особливостей, пов'язаних з їх функціональними характеристиками, такими як динамічність, мінливість, неоднорідність складових елементів, неможливість повернення в початковий стан та інше.

В сучасній науці існують різні трактування, такі як економічний механізм [10], фінансово-економічний механізм [11], інституціональний механізм [9], економічно-правовий механізм та інші., таке різноманіття обумовлено вибором об'єктів досліджень, опис функціонування яких призвів до появи термінів «механізм управління» [1], «механізм стійкого розвитку» [4], «механізм стратегічного планування» [5] та інші.

В радянській економічній науці першопрохідником дослідження «господарського механізму» являється Абалкін Л.І., який дав визначення як «спосіб організації суспільного виробництва з властивими йому формами та

методами, економічними стимулами та правовими нормами» [12]. В подальшому ідеї академіка були розвинені та доповнені посилом, що господарський механізм може бути визначений як взаємодія керуючої та керованої систем, в сукупності конкретних форм, методів, засобів свідомого впливу на економіку [6].

Розвиток теорії управління дозволив розглянути господарський механізм як частину єдиної системи горизонтальних та вертикальних взаємозв'язків між її елементами з приводу обрання пріоритетів та цілей економічної діяльності, способів їх досягнення, виходячи з наявності ресурсів та ефективності реалізації прийнятих заходів.

Подібний підхід дозволяє розкрити зміст поняття «господарський механізм» через виявлення і формалізацію його функціональних підсистем: планування, управління, економічних важелів і стимулів, а також інформаційного забезпечення.

Нарешті, узагальнююче визначення наводиться в «Сучасному економічному словнику», де під господарським механізмом розуміється «сукупність процесів, організаційних структур, форм та методів управління, а також правових норм за допомогою яких здійснюються економічні закони та процеси відтворення» [8].

Серед найважливіших структур складових господарського механізму, як правило, виділяють [16]:

- Форми організації суспільного виробництва (розподіл праці, спеціалізація виробництва, його розміщення та інше), за допомогою вдосконалення яких суспільство впливає на розвиток виробничих потужностей, тим самим підвищує ефективність їх використання;
- Форми господарських зв'язків, за допомогою яких здійснюється «обмін речовин» в економіці, в тому числі оборот засобів виробництва, фінансово-кредитні відносини та інші;
- Форми і методи планування та управління (економічні, правові, соціально-психологічні та інші);

– Сукупність економічних важелів та стимулів, що впливають на виробництво та суб'єкти господарської діяльності, за допомогою яких здійснюється узгодження та стимуляція господарської діяльності.

На мою думку, до перелічених структурних складових господарського механізму, з урахуванням сучасного тренду розвитку економіки в напрямку діджиталізації, необхідно доповнити: інформаційна інфраструктура (мережі та засоби зв'язку, центри обробки даних, цифрові платформи роботи з даними).

В науково-економічній літературі одночасно з поняттям «господарський механізм» присутнє поняття «економічний механізм», що має достатньо широкі рамки використання, наприклад, економічний механізм керування, економічний механізм функціонування підприємства, економічний механізм регулювання, економічний механізм стійкого розвитку і т.д.

Подібна багатоплановість поняття свідчить про його багатоаспектності та значимості застосування, що пояснюється практичною необхідністю постійного пошуку оптимальних схем управління розвитком соціально-економічних систем в умовах обмежених ресурсів і високої конкуренції.

Існує декілька підходів до визначення поняття «економічний механізм» [2; 7].

Перший підхід визначає «економічний механізм» як інструмент управління об'єктами, включаючи в себе структурні елементи, які схематично представлені на рис. 1.1.

Модель управління

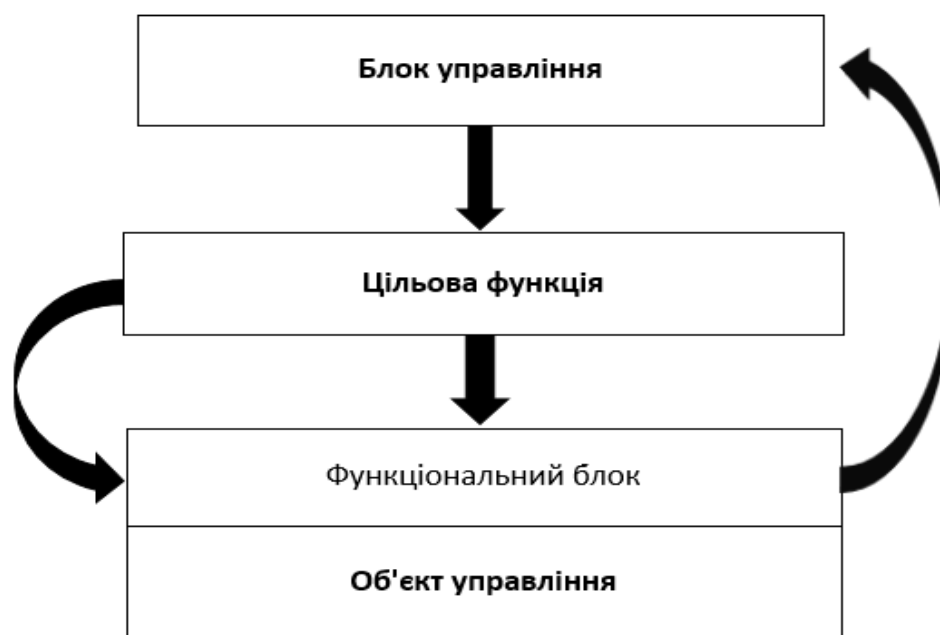

Рисунок 1.1 – Схематичне зображення «економічного механізму»

Модель управління – математичний, графічний, візуальний опис вихідного положення, стадії розвитку і кінцевого стану керованої системи.

Цільова функція – змінний (налаштований) алгоритм роботи, що являє собою набір керуючих впливів, обмежень, методів і способів досягнення цілей і задач.

Блок управління – центр, виробляючий управляючі впливи на основі аналізу сигналів, що надійшли від об'єкту управління.

Об'єкт управління – елемент системи, характеристики і властивості якого змінюються під впливом керуючих впливів в напрямку, що задається блоком управління.

Функціональний блок – сукупність процесів, що перетворюють входи у виходи за наявності ресурсів, необхідних для реалізації керуючих впливів.

Сутність цього методу полягає в наявності блоку управління, який визначає і задає правила функціонування системи, а також жорсткої залежності від достовірності, актуальності та якості інформації, що надходить про зміни які відбулися в об'єктах управління.

Тобто інтенсивність зворотного зв'язку зворотно пропорційна «розміру» об'єкту, наприклад, зворотній зв'язок по такому об'ємному об'єкту, як реальний сектор економіки являє собою реакцію цього сектору на керуючі впливи з накопиченим за минулі роки ефектом та можливими припущеннями суб'єктів про вплив цього механізму на їх майбутнє [3].

У загальному випадку подібний економічний механізм характеризує управлінські стосунки вертикального типу, що складаються на макроекономічному рівні, наприклад, механізми управління енергозбереженням і енергоефективністю, механізми соціально-економічної диференціації регіонів, механізми структурної модернізації секторів національної економіки, тобто тоді, коли ефекти від керуючих впливів проявляються з деяким запізненням, працюють закони великих чисел і не потребують управління в реальному часі.

Тут в ролі керуючого блоку виступають державні та регіональні органи виконавчої влади, органи керування державних і національних компаній, суспільні організації.

Об'єктами управління виступають сектори економіки, економічні кластери, виробничі об'єднання, соціальні й політичні структури.

Модель управління являє собою скоригований за наявністю ресурсів, виконавців та термінів здійснення комплекс науково-дослідних, дослідно-конструкторських, виробничих, соціально-економічних, організаційно-господарських та інших заходів, забезпечуючих ефективне рішення цільових задач, оформлених у вигляді державних цільових програм.

Цільова функція в таких випадках представляє собою формалізований перелік організаційно-технічних заходів, оформлених як паспорт програми з встановленням контрольних термінів, цільових показників і джерел фінансування.

Методи управління виконання цільовими програмами, як правило, являє собою дорожню карту з виділенням різних типів управлінських впливів, таких як: організаційні, нормативно-правові, соціально-економічні, інноваційні, інвестиційні і т.д. Характер функцій керуючих впливів дозволяє розділити їх на мотиваційні і спонукальні.

Мотиваційний варіант враховує інтереси і потреби об'єктів в ресурсному забезпеченні, а якість керуючих впливів визначається ступенем збігу пропонованих керуючим блоком стимулів з інтересами об'єкту управління. Спонукальний варіант формує умови, які безпосередньо впливають на реалізацію процесів, що приводять до бажаного результату або на пряму визначає правила дій і поведінки об'єктів. Такою спонукальною умовою може бути прийняття державного або регіонального нормативно-правового акту прямої дії.

Якісні показники реалізації заданої цільової функції вимірюються чисельними показниками, формованими суб'єктами управління у вигляді різних доповідей, які передаються в блок управління для прийняття оперативних, тактичних і стратегічних ініціатив (керуючих впливів).

Життєздатність і практичність такого «економічного механізму» багато в чому залежить від різного роду припущень та обмежень, накладених на здібності об'єкту, по-перше, ефективно реалізувати встановлені заходи, по-друге, зібрати, правильно трактувати вихідні данні та донести їх до блоку управління, а по-третє, зуміти оптимальним чином розпорядитися отриманою інформацією про необхідність коригування процесу, що виконується.

Подібні невраховані цільовою функцією обставини визначають хиткість будь-яких теоретичних конструкцій. Подібні твердження пояснюють потреби і

необхідність в структуризації економічного механізму, може бути критерієм досягнення оптимального значення цільової функції.

Вірогідність досягнення оптимальних показників, скоріше за все, буде визначатися здібністю адаптації алгоритму, що використовується, до змін зовнішніх та внутрішніх факторів, можливістю, що характеризує обробку максимальної кількості параметрів надходження та виходу з виділенням локальних екстремумів.

Другий підхід визначає «економічний механізм» як інструмент взаємодії суб'єктів.

В цьому випадку економічний механізм визначає певну послідовність операцій при взаємодії суб'єктів між собою, наприклад, економічний механізм взаємодії держави і приватних підприємців, економічний механізм управління та взаємодії суб'єктів відтворення основного капіталу, економічний механізм взаємодії суб'єктів локального продовольчого ринку регіону, економічний механізм взаємодії суб'єктів військово-промислового комплексу в умовах цифрової економіки і т. п.

В структурі економічних механізмів цього підходу рівень взаємодії обмежений сферою інтересів суб'єктів і реалізується на рівні секторів економіки, регіонів, економічних кластерів, промислових комплексів, а також інших об'єднань суб'єктів.

Роль керуючого центру скорочується до формування, організацій і контролю дотримання суб'єктами визначених правил або корпоративних стандартів, розроблених з урахуванням інтересів всіх взаємодіючих сторін, прикладом слугують саморегулюючі некомерційні організації, об'єднуючі на добровільних началах суб'єктів підприємницької діяльності, працюючих у визначеній галузі виробництва товарів (робіт, послуг), або об'єднуючих суб'єктів професійної діяльності визначеного виду з ціллю перекладення контрольних та наглядових

функцій за діяльністю суб'єктів у визначеній сфері з держави на самих учасників ринку.

Основні функції керуючого центру полягають в розробці і встановленні визначених вимог до суб'єктів, здійсненні аналізу їх діяльності, що надається інформацією по встановленій формі, представляє інтереси у відношеннях з державними структурами, тобто створює сприятливі умови для розвитку суб'єктів і визначає основні, фонові правила гри, наприклад, вагомі умови контрактів у визначеному секторі економіки та внутрішньо корпоративні умови ціноутворення.

До суб'єктів економічного механізму можна віднести підприємства, організації і компанії, фізичні особи, що беруть участь у розробці, впровадженні і контролю виконання правил взаємодії.

Цільова функція являє собою узгоджений план дій, що визначає пріоритети, послідовність етапів по досягненню стратегічних цілей і рішення локальних задач, перелік необхідних для цього ресурсів та можливі їх джерела. Розробка і узгодження плану залежить від ряду граничних умов, таких як форми та методи конкурентної боротьби, темпи інфляції, політики держави, інших внутрішніх та зовнішніх факторів.

Методи управління і способи взаємодії можуть бути різними, інформаційні, інтегруючі (передача повноважень, наприклад, наділення керуючого центру функціями єдиного замовника), перерозподільними (аутсорсінг) і т. д.

Функції керуючих впливів в цьому випадку носять максимально мотиваційний характер. Якість результатів економічного механізму взаємодії може вимірюватись тривалістю його існування, так як цільова функція орієнтована, насамперед, на представництво, узгодження та ефективну реалізацію інтересів суб'єктів, а не на реалізацію яких-небудь процесів.

Різного роду припущення і обмеження, сприяючі або перешкоджаючі функціонуванню економічних механізмів управління являються застосовними і для економічних механізмів взаємодії. Характерною особливістю економічного

механізму взаємодії від механізму керування являється набагато більш активний зворотній зв'язок між суб'єктами та керуючим центром, здійснювана практично в реальному часі, що являє собою визначальну роль в формуванні горизонтальних зв'язків між суб'єктами.

Розглянутий тип економічного механізму співвідноситься з теорією економічних механізмів Л.С. Гурвіца, визначаючий схему взаємодії між суб'єктами і центром, що вводить умови ефективності механізму – сумісність стимулів як деякі припущення про раціональну поведінку суб'єктів [17].

Під економічним механізмом розуміється процес взаємодії, який дозволяє досягти заданої цілі при узгодженні інтересів всіх суб'єктів. Такий підхід враховує системотворчу роль інформаційних потоків, які характеризують ступінь невизначеності, яка, в свою чергу, керує раціональною поведінкою суб'єктів [13; 15].

Розбалансування інформаційних потоків, тобто коли учасники взаємодії мають різну інформацію один про одного, приводить до порушення дії економічних законів – природніх закономірностей, що є причиною неієздатності і недосконалості ринків [18].

Таким чином, ефективність економічного механізму взаємодії повинна визначатися високою ймовірністю реалізації інтересів суб'єктів, а його оптимальність – наявністю розвинених горизонтальних зв'язків, і деякою збитковістю інформаційних потоків між суб'єктами для можливості верифікації та складання даних.

Третій підхід дає визначення «економічного механізму», як визначеної послідовності пов'язаних економічних явищ, які носять об'єктивний характер і можуть пояснити деякі природні еволюційні процеси розвитку явища, що розглядається [7, с. 13].

Засновник цього підходу А. Кульман відносить до економічних механізмів, в тому числі механізми рівноваги національної економіки і зовнішнього світу,

механізми рівноваги між виробництвом та споживанням, механізми перетворення капіталу у прибуток і прибутку у капітал – це він називає механізмом відкритого типу, так як результатами дії такого механізму, є нове, відмінне від початкового, економічне явище [7, с. 17].

До механізмів закритого типу він відносить механізми, які відтворюють початкове явище в більших або менших масштабах, наприклад, механізм мультиплікаторів або економічних циклів. В якості прикладів такого механізму можна привести наступні: механізм залежності зміни внутрішнього валового продукту (ВВП) від зміни інвестицій в основний капітал, механізм підйомів та спадів рівнів ділової активності.

Щодо економічного механізму, як еволюційного процесу можна помітити, що його структура ідентична структурі економічного механізму управління, за виключенням того, що роль блоку управління виконує деякий імпульс, що запустив роботу всієї системи. Сам блок управління, є причиною походження визначеної послідовності взаємопов'язаних економічних явищ, що проявляють себе, як макроструктурні закономірності.

1.2 Організаційно-економічне забезпечення розвитку ОТГ

Нинішні умови введення територіальної реформи залишають певний слід в складовій регіонального господарювання. Для забезпечення продуктивного розвитку регіону, підвищення рівня регіональної економіки, потрібно покращувати організаційно-економічне забезпечення територіальної складової регіонального господарювання, що, в свою чергу, встановлюється специфікою і складністю керування. Організаційно-економічне забезпечення територіальної складової регіонального господарювання прогнозує формування і подальший розвиток системи взаємовідносин між великою кількістю суб'єктів, які ініціюють, впроваджують та підтримують розвиток на регіональному рівні. Загальним чином

вони утворюють концепції якісного пристосування регіону до змін. Чисельна кількість досліджень засвідчують, що стійкий розвиток регіонального господарювання в довгостроковій перспективі полягає не лише в кількості ресурсів, а й від організаційного устрою.

Організаційно-економічні потреби регіональної діяльності прогнозують рішення таких завдань розвитку: забезпечення більш широкого спектру відновлення регіональних ресурсів; розширення регіональної інфраструктури; створення придатних для економічної діяльності умов; кадрове забезпечення; розвиток освітнього і наукового секторів регіону, які слугують важливою передумовою підвищення інтелектуального потенціалу регіону та ін. [19]

Безумовна потреба розвитку територіальних складових обумовлена історично сформованими традиціями, диференціацією їх соціально-економічного стану, можливістю збільшення зайнятості населення в регіонах, забезпечення продукцією високої якості місцевого населення, розвитком еквівалентних видів діяльності і за допомогою цього, підвищення рівня прибутковості регіональної економіки [20].

Обґрунтована з наукової точки зору розробка складових організаційно-економічного забезпечення вдосконалення територіальних структур та визначення його основних чинників в більшості випадків залежить від конкретизації постановки та складання цілей і завдань, доцільного використання ресурсів для їх вирішення і послідовності планованих заходів. Розробка організаційно-економічного забезпечення розвитку територіальних структур потребує різностороннього аналізу існуючих напрямів і проблем в структурі економіки, в розвитку виробничої, соціальної, ринкової інфраструктури, соціальній та екологічній сферах, у фінансовій діяльності організацій, функціонуванні фінансових і кредитних інститутів [21].

Отже, у такий спосіб, утворення продуктивної територіальної структури регіонального господарювання видається неможливим без відповідного

організаційно-економічного забезпечення. З огляду на це з'являється потреба дослідження основних елементів організаційного забезпечення територіальної структури регіонального господарювання.

Вивчення організаційно-економічного забезпечення формування територіальних структур регіонального господарювання приурочені роботи, як вітчизняних, так і зарубіжних авторів, зокрема таких як В. Герасенко, С. Гребенкіна, С. Жубаркін, Д. Кузнецов, Р. Лепа, І. Маєргойз, О. Руссіян, А. Токарев, С. Школинський та ін. [19–26]. Слід звернути увагу на те, що точки зору, які представлені в цих роботах, відрізняються та не вирішують проблему через те, що не існує спільної думки щодо складових елементів організаційно-економічного забезпечення розвитку територіальної структури регіонального господарювання. Отже, існуюча проблема вимагає більш системного дослідження.

На шляху розвитку територіальної структури регіонального господарювання можна визначити постійну мінливість. Різноманітність і масштаби експлуатації в господарстві території на кожному історичному кроці залежить від певних установок розвитку суспільства та умов руху процесу просторової структуризації господарства (територіального розподілу виробничої здатності, інфраструктури, населення і природних ресурсів, науково-технічного прогресу і ін.). Вагомий внесок до розвитку чинить ймовірність вираження великої кількості складових територіальної структури. Через це для повного розуміння закономірностей формування територіальної структури регіонального господарювання виникає необхідність доцільного перегляду її у розмаїтті основних складових, стійких зв'язків та інших відносин.

Труднощі процесу територіальної структуризації регіонального господарювання характеризується його цілісністю, великою кількістю взаємовідносин між соціально-економічними і природними об'єктами. Переважні складності пов'язані, переважно, з тим, що мають місце зміни економічної вагомості певних територіальних об'єктів, які мають неритмічний цикл.

На основі виконаного аналізу теоретичних дослідів розвитку територіальної структури регіонального господарювання виявлено, що:

- Категорія територіальної структури регіонального господарювання закріпилася в регіональній економічній науці прогресивним шляхом за допомогою опрацьованих раніше міркувань про територіальний поділ праці, економічні райони, територіально-виробничі комплекси, територіальні соціально-економічні системи та ін.

- Територіальну структуру регіонального господарювання, що являє собою комплекс взаємозалежних економічних об'єктів на визначеній території, потрібно аналізувати як матеріальну основу територіальних соціально-економічних систем, які в свою чергу характеризують соціально-економічне районування території.

- Територіальну структуру регіонального господарювання потрібно розглядати як головний об'єкт дослідження регіональної економічної науки, в якому зосереджені всі властивості та просторові параметри господарства території будь-якого масштабу (країни, регіону).

- Поліструктурність територіальних соціально-економічних систем висловлюється присутністю, за визначенням І.М. Маєргойза, триєдиної структури: лінійно-вузлової, територіально-галузевої та інтегральної. Остання є континуальним творінням різного ієрархічного рівня (райони, зони та ін.) [22].

- Соціально-економічний розвиток регіонів відзначається змінами в територіальній структурі регіонального господарювання, що виражається в зміні просторових показників господарських об'єктів і взаємозв'язків між ними.

Таким чином, територіальна організація регіонального господарювання є оригінальною формою організації суспільства, яка містить взаємозалежні компоненти, може бути багат шаровою, наділена певними рисами та призначена утворювати зручне середовище для існуючих та майбутніх поколінь на основі

положень раціоналізації, системності, нормативності, відповідності та відповідальності.

Для рішення завдань координації та взаємодії всіх зацікавлених суб'єктів – органів місцевого самоврядування, представників бізнесу, громадськості – в утворенні та еволюції територіальних структур господарства, для уникнення від «розпилення сил» і відтворення функцій доречно визначити складові її організаційно-економічного забезпечення (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Характеристика складових організаційно-економічного забезпечення територіальної структури регіонального господарювання

	Складові територіальної структури регіонального господарювання			
	Політико-правова	Економічна	Соціальна	Організаційно-адміністративна
Мета формування територіальної структури	Утворення умов для зростання добробуту, матеріального забезпечення та якості проживання місцевого населення			
Суб'єкти	Уряд, органи самоврядування	Органи самоврядування, бізнес-структури	Населення та органи самоврядування	Органи місцевого самоврядування
Цілі складових територіальної структури	Утворення правових норм для вирішення завдань регіональної політики	Економічний ріст, стійкий розвиток (ефективність економіки, зростання ВРП та інше)	Підвищення якості життя населення (зростання рівня зайнятості, індексу людського потенціалу)	Раціональна поведінка суб'єктів, чітке ставлення цілей та їх виконання
Методи	Створення нормативно-правових актів, державних програм та контроль над дотриманням законодавства	Програми, стратегії та проекти соціально-економічного розвитку		Програми, стратегії, проекти, заходи у формуванні інфраструктури та методи підвищення інвестиційного іміджу
Інструменти	Закони та постанови	Участь держави у проектах, гарантії, кредитування, податкові пільги, дотації та субвенції	Створення нових робочих місць, підготовка і перепідготовка кадрів	Реєстрування, ліцензування, форуми та наради

Шлях розвитку територіальної структури регіонального господарювання є доречним, щоб забезпечити концепцію організаційно-економічного забезпечення, до якої залучити наступні елементи:

- цілісний аналіз організаційно-економічних і фінансових основ утворення територіальної структури;
- утворення і еволюція територіальної структури регіонального господарювання шляхом організаційно-економічного і фінансового забезпечення;
- забезпечення регіонального стратегічного розвитку територіальної структури.

Концепція, що пропонується для організаційно-економічного забезпечення розвитку територіальної структури, а також завдання, які вирішуються на різних ступенях, демонструються на рис. 1.2.

Рисунок 1.2 – Складові організаційно-економічного забезпечення територіальної структури регіонального господарювання

Найважливішою складовою концепції організаційно-економічного забезпечення територіальної структури є механізм оцінювання чинників внутрішнього і зовнішнього впливу. Перелік оцінюваних властивостей факторів та їх кількісні ознаки характеризуються способом експертних оцінок.

Задля забезпечення доцільності утворення територіальної структури регіонального господарювання та відповідності її довгостроковим цілям регіональної політики і інтересам населення пропонується методика контролю, фундамент якої засновано на процесі структурно-логічної фільтрації різноманітних факторів шкідливого впливу і гарантує ефективне управління процесом формування і розвитку територіальної структури на всіх етапах.

Згідно з методикою контролю формування територіальної структури господарства передбачається логічно послідовний рух через чотири структурно-логічних етапи фільтрації, що дають змогу приєднання до процесу утворення всіх необхідних параметрів і встановлення її відповідності всім критеріям, зокрема стратегії регіонального розвитку.

За допомогою фільтрації цілей забезпечується співвідношення направленості стратегічних і оперативних цілей територіальної структури господарювання та стратегії регіонального розвитку. Територіальна структура зобов'язана утворюватися як частина єдиної регіональної стратегії. Фільтрація ресурсів забезпечує організаційно-економічними ресурсами всі процеси в межах утворення територіальної структури. Фільтрацією ризиків оцінюється територіальна структура з огляду на ризики за кожним напрямком діяльності. Фільтрацією фінансів територіальна структура оцінюється з огляду на її спроможності.

Отже, організаційно-економічне забезпечення розвитку територіальної структури регіонального господарювання доречно аналізувати як комплекс економічних відносин, принципів, методів, інструментів і форм організації

господарської діяльності в регіоні з метою забезпечення стійкого розвитку шляхом гармонізації інтересів всіх зацікавлених сторін.

На базі аналізу узагальнення теоретичного вивчення розвитку територіальної структури регіонального господарювання створено концепцію її організаційно-економічного забезпечення, що складається з сукупного аналізу організаційно-економічних і фінансових передумов утворення територіальної структури; створення і розвитку територіальної структури регіонального господарювання шляхом організаційно-економічного і фінансового забезпечення; забезпечення регіонального стратегічного розвитку територіальної структури.

Використання запропонованої концепції організаційно-економічного забезпечення територіальної структури регіонального господарювання надає право приймати аргументовані рішення відносно її подальшого розвитку.

Отже, при створенні концепції організаційно-економічного забезпечення розвитку територіальної структури регіонального господарювання має зміст вихід з розуміння: по-перше, сукупності впливу всіх елементів організаційно-економічного забезпечення, по-друге, потреби раціонального розвитку, по-третє, поліструктурності і багат шаровості його розгляду. Це дозволяє формалізувати задум організаційно-економічного забезпечення розвитку територіальної структури регіонального господарювання, схема якої представлена на рис. 1.2.

Практична вага висунутої концепції полягає у створенні оптимальних передумов для формування і розвитку територіальної структури регіонального господарювання та узгодженості інтересів усіх зацікавлених сторін.

1.3 Зарубіжний досвід формування ОТГ

Процес децентралізації в Україні було розпочато в 2014 р. із затвердженням Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 р. У 2015 р. Верховна Рада затвердила Закон України «Про добровільне об'єднання

територіальних громад». Реформа передбачає перерозподіл повноважень та функцій між центральним керівництвом та регіональними органами влади. Але далеко не всі питання є чітко регламентованими, а тому проблема дослідження процесів децентралізації є актуальною та потребує вивчення.

Ускладнення децентралізації влади в Україні полягають в тому, що вона включає в себе реформу не тільки місцевого самоврядування, а й адміністративно-територіального устрою, а це вимагає змін й у державній регіональній політиці.

Проблеми які існують в управлінні процесами децентралізації детальніше вивчено у працях, перш за все, зарубіжних авторів, оскільки реформи у різних країнах мають тривалу історію. Важливими є праці Р. Масгрейва [27], У. Оутса [28], Ч. Тібу [29] та ін. Таким чином, Р. Масгрейв [27] підкреслив, що основні економічні функції уряду мають бути спрямовані на забезпечення макроекономічної стабільності, ефективності державних фінансів, гарантованого рівномірного розподілу доходів. Висновки У. Оутса [28] щодо доцільності децентралізації опираються на обґрунтуванні наслідків асиметричної інформації: центральна влада не може мати повну інформацію відносно бажань місцевих мешканців у тих чи інших регіонах стосовно бюджетних послуг, а також про ступінь витрат для їх надання. Це зобов'язує забезпечити децентралізацію бюджетних витрат на певні послуги. Вчений доводить, що коли окремі суспільні блага надаються в децентралізованому порядку, зростає ефективність їх надання, отож, потенційна вигода від децентралізації може бути дуже значною.

Ч. Тібу [29] сформулював гіпотезу, яка пояснює, що за умови значної кількості територіальних одиниць та вільного мігрування населення бюджетна децентралізація створюватиме умови для досягнення відносно вищої продуктивності надання суспільних благ на рівні місцевого самоврядування. Кожний суб'єкт, «голосуючи ногами», має шанс відібрати бажаний для себе комплект місцевих суспільних благ та їх цін (місцевих податків).

Українські вчені протягом останнього десятиліття активно приєдналися до вивчення процесів децентралізації та їх організаційного забезпечення в Україні [30–32]. Не звертаючи увагу на наявність створеної нормативної бази, фахових розробок із проблем децентралізації, значна кількість питань залишається недостатньо вивченими.

На протязі десятків років в Україні зберігалася система централізованого управління, коли розвиток регіонів був залежний від розподілу ресурсів на загальнодержавному рівні. Проте за умов ринкової економіки в контексті забезпечення й найбільш раціонального використання ресурсів і рівномірного розвитку регіонів найефективніше відрекомендувала себе децентралізована система.

Децентралізація – це процес передачі повноважень та бюджетів на їх здійснення від державних органів влади органам місцевого самоврядування, для забезпечення ефективності функціонування всіх структур органу влади, зростання якості надання суспільних послуг та активізації розвитку регіонів [33].

Децентралізація має ціль «відходу від централізованої моделі управління в державі, забезпечення спроможності місцевого самоврядування та створення результативної системи територіальної організації влади в Україні, реалізація повною мірою Європейського устрою місцевого самоврядування, принципів субсидіарності, повсюдності й повного фінансового самозабезпечення місцевого самоврядування» [34].

Найчастіше сутність децентралізації досліджується вченими через призму порівняння із централізованою системою. Таким чином, виникає питання, яке логічно і невідворотно виникатиме в Україні: конфлікт інтересів між рівнями управління та між регіонами [35].

Реформи з децентралізації мають комплексний характер та передбачають довгострокові терміни реалізації. Через те, що Україна перебуває на початковому етапі, велике значення має вивчення досвіду інших країн [36–42].

Найкращі результати принесли реформи з децентралізації в таких країнах, як Німеччина, Франція, Польща, Велика Британія, Швеція та в окремих країнах Латинської Америки.

Франція протягом XVII–XVIII ст. була дуже централізованою. Перші законодавчі акти, спрямовані на децентралізацію, датуються на 1871 та 1884 рр. З 1982 до 1986 р. реформа отримала законодавче забезпечення. Наступний вагомий етап реформ протікає у 2002–2005 рр., коли було підтверджено пряму демократію на місцевому рівні, децентралізоване управління, фінансову самостійність територіальних громад. Реформа не зупинялася, а й досі відбувається моніторинг ефективності її реалізації.

Франція крокувала до децентралізації, будучи досить унітарною державою з міцною бюрократією. Наразі вся система державної влади ґрунтується на ідеях децентралізації. Французькі реформи довели, що центральна адміністрація залишає за собою тільки ті функції, котрі мають загальнонаціональний характер, або ті, котрі, згідно із законодавством, не можуть бути делеговані на місця.

Великобританія, згідно з системою адміністративного поділу, складається з чотирьох історичних областей: Шотландії, Північної Ірландії, Уельсу, Англії. Кожна з областей має власний адміністративний устрій. Спеціальний закон про місцеве самоврядування було прийнято в 1974 р., а новий акт про місцеве самоврядування – у 2000 р. Отже, робота над покращенням нормативної бази децентралізації ведеться постійно. У Великобританії в місцевих радах створюються цільові комітети, котрі вирішують питання щодо освіти, фінансів, доріг, соціальної допомоги та ін. Нормативні резолюції місцевого самоврядування узаконюють необхідні загальні правила для конкретної території, а для надання чинності мають затверджуватися відповідним центральним урядовим відомством.

Реформи з децентралізації у Швеції так само проходили у декілька етапів. На кожному з них відбувалися певні реформи адміністративно-територіального устрою, й місцева влада ставала все ближче до людей. Реформи Швеції засновані

на досвіді Великобританії, через деякий час країна розробила для себе оптимальну модель розвитку, в якій задовольнялися місцеві та загальнодержавні інтереси, а також не обмежувалися місцеві ініціативи. Питання щодо місцевого самоврядування вирішують парламент, уряд, спеціалізовані державні агентства. А шведські комуни мають два типи повноважень: загальної компетенції в межах промісцеве управління (культурний розвиток, громадський транспорт, дозвілля громадян, благоустрій територій) та ті, що надаються спеціальним законодавством (аварійні служби, соціальне забезпечення, охорона навколишнього середовища).

Досвід Швеції показав, що реформа, яка проходила в країні в 1962 р. подібна тій, що має відбутися в Україні відповідно до Концепції реформи №333-р від 01.04.2014 р. Утворені органи місцевого самоврядування в Швеції були зобов'язані структуруватися навколо міста-центру, яке являється центром отримання послуг. Місто-центр – це місто з щільною забудовою, де, безпосередньо, надають адміністративні, комерційні, соціальні та культурні послуги для місцевих громадян та громадян прилеглих територій.

Як результат цих перетворень муніципалітети одержали великий обсяг повноважень та нові перспективи для отримання ресурсів. Відразу після реформи уряд виділив необхідні для подальшого розвитку муніципалітету кошти, але ними розпоряджалися органи муніципалітету.

Складові надходжень у муніципалітети Швеції представлені на рис. 1.3, де 67% – ПДФО, 14% – державна субвенція, 3% – рента та оренда. Загальний рівень оподаткування ПДФО знаходиться в межах 28,19-34,1%. Адмініструванням податків займається державна податкова інспекція. В муніципалітетах 42% усіх коштів витрачаються на освіту, 20% – на догляд за людьми похилого віку. Реформа в Швеції 1962 р. дала можливість зберегти місцеве самоврядування по всій території країни, а також підсилити ресурсні спроможності муніципалітетів навіть на мало заселених територіях.

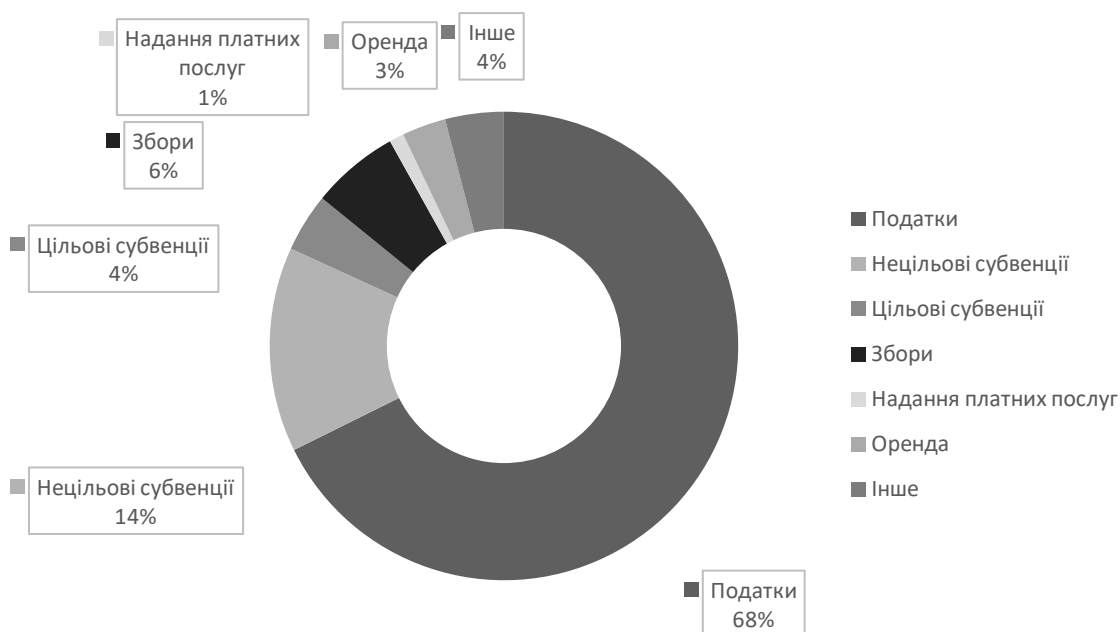

Рисунок 1.3 – Структура надходжень у муніципалітети Швеції [43]

В скандинавських країнах після проведення реформи територіальної системи суттєво збільшилися та стали самостійними в економічному плані. Об'єднання в муніципалітети пробігало без значних зіткнень. На сам перед, це пов'язано, з високим ступенем довіри до влади. Вважається доречним відзначити той факт, що деякими засобами масової інформації надавалася інформація стосовно негативних наслідків утворення великих муніципалітетів. В Україні також присутня постійна спекуляція на інформації, що об'єднання в територіальні громади з адміністративними центрами у великих містах призведе до знищення сіл, наприклад, повідомляється про закриття сільських шкіл, амбулаторій тощо. Такі повідомлення здійснюють певний вплив на окремих мешканців територій, внаслідок чого, відкладається завершення територіальної реформи.

Одним із найбільш показових прикладів результативного проведення децентралізації є приклад Польщі. Основні процеси трансформації, які відбувалися у Польщі після 1989 р., полягали у [44]:

по-перше, демократизації (політичні зміни були спрямовані на формування демократичної системи, яка б відзначалася захистом індивідуальних прав, громадянської свободи, політичної свободи);

по-друге, створенні вільного ринку (реформи економічної системи передбачали створення ринкової економіки, яка ґрунтується на приватній власності);

по-третє, децентралізації (реформування системи державного управління фінансами).

Реформа такого обсягу призводить до зміни загальної державної системи. Наслідком реформи виявився громадський стан, який діє на різних етапах державного управління і готовий для змін, кооперації і конкуренції. Процеси децентралізації в Польщі відбувалися зважаючи на те, що місцеве самоврядування є невід'ємною складовою спільноти, яка проживає і веде свою діяльність на певній території, відповідно, місцева влада має існувати в такому стані, в якому це найефективніше допомагає розвитку держави.

Вирішальним фактором успіху реформи сфери державних фінансів у Польщі стало те, що дискусії стосовно змісту реформ відбувалося на протязі тривалого часу та поступово збільшувався їх перелік. Тож, коли з'явилася політична воля, реформатори знали напевно, що потрібно робити [44, с. 17], і децентралізація стала звичайною роботою, яка була створена політичною елітою та експертами.

За результатами дослідження вдалося вивчити переваги та недоліки децентралізації в деяких країнах Європи (табл. 1.2).

У цілому потрібно відзначити, що країни ЄС і в даний час перебувають у пошуку результативної моделі державного управління. Внаслідок цього процесу маємо кілька моделей, які відрізняються вищим або нижчим рівнем децентралізації.

Таблиця 1.2 – Переваги та недоліки децентралізації в окремих країнах ЄС [36–42]

Країни	Переваги	Недоліки
Польща	1. Можливість формування цілісної системи публічної адміністрації, заснованої на широкій децентралізації. 2. Всі три рівні адміністративно-територіального устрою держави представлені органами територіального самоврядування: повіти та гміни – органи місцевого самоврядування, воєводства – органи регіонального самоврядування.	1. Зростання рівнів прийняття рішень. 2. Невизначеність у сфері розподілу компетенцій. 3. Неефективність застосування єдиних норм по всіх комунах без урахування економічної ситуації кожної з них.
Франція	1. Всі три рівні територіального устрою – комуни, регіони, департаменти – стали децентралізованими рівнями управління із власними органами місцевого самоврядування. 2. Змінилися параметри «адміністративної опіки» держави над функціонуванням органів місцевого самоврядування, яка замінена функцією адміністративного контролю над їхньою діяльністю.	4. Збільшення витрат. 5. Неефективність втручання держави й віддалення держави від громадян. 6. Виникають ризики втрати керованості. 7. Можлива наявність зайвої уваги та часу на поточні діяльності за рахунок шкоди стратегічній.
Велика Британія	1. Затвердився принцип «позитивного» регулювання діяльності органів місцевої влади, за якого вони повинні здійснювати лише ті повноваження, які прямо передбачені в статуті. 2. Органи місцевого самоврядування мають право лише на ті дії, котрі передбачені законом, будь-яка інша діяльність може бути визнана незаконною. 3. Законність актів органів місцевої влади, контролюється судом.	8. Через відсутність належного зовнішнього впливу можлива загроза порушення принципу системного підходу до розроблення рішень.
Швеція	1. Відбувся процес перерозподілу функцій між регіональним, центральним та місцевим рівнями управління. 2. Місцеві органи можуть вирішувати будь-які питання, що пов'язані із забезпеченням життєдіяльності та безпеки населення, на їх території.	9. Послаблюються процеси інтеграції сполучених підрозділів, необхідні для забезпечення єдності дій.

Реформи децентралізації, за висновками Г. Арікана [45], Р. Фісмана та Р. Гатті [46], можуть зменшити рівень корупції, а економічна система з більш низьким рівнем корупції – забезпечує динамічне економічне зростання. Викорінення корупції для України є умовою виживання.

У процесі децентралізації існуватиме конкуренція між місцевими органами влади для залучення бізнесу шляхом утворення чесних правил гри в регіоні. Конкуренція буде загальною та ставатиме на шляху у центрального уряду та місцевих органів влади відносно створення деформованої політики.

Тож, конкуренція сприяє зниженню рівня корупції в децентралізованій економіці. Але ситуації можуть значною мірою відрізнятись. Р. Фісман та Р. Гатті [46] вивчили питання залежності корупції від кількості рівнів управління в процесі децентралізації та підсумували: чим більше існує рівнів децентралізації управління в країні, тим вищим є рівень корупції, особливо в країнах, які перебувають на шляху розвитку. В тих країнах, де чиновники більш корумповані і менш підзвітні, вони можуть створювати ширму децентралізації, запровадити складніші структури уряду, як наслідок збільшити число рівнів децентралізації, формуючи при цьому лояльність субнаціональних чиновників з метою, забезпечення переваги своїм союзникам в отриманні коштів.

Як наслідок, децентралізація повинна мати високий рівень звітності – тобто, кожен політик має індивідуальне завдання й несе повну безпосередню відповідальність за свої дії.

Вивчаючи процеси переходу України від командно-адміністративної системи до ринкової в розрізі описаних структур децентралізації відзначається: фрагментарність, а не системність та комплексність; формальність, а не реальність змін; частковість, а не слідування стратегії реформування. Так, в Україні проходила економічна децентралізація без реальної фінансової децентралізації, яка тільки починається. Якщо подивитися під іншим кутом, Україна навіть після 24 років реформування відноситься до групи країн із трансформаційною економікою, а отже, економічна децентралізація не призвела до формування справжньої ринкової системи.

Наступний не менш вагомий висновок стосується того, що фактично і держава, і приватні інститути повинні мати зацікавленість у впровадженні

децентралізації. Держава в умовах сильних регіонів та розвиненого підприємницького середовища одержує істотні можливості для виконання перекладених нею на місця функцій, а бізнес, маючи реальне стимулювання та міцну підтримку з боку держави, забезпечує утворення необхідного на місцевому рівні обсягу доходу. З одного боку, результативна система ринків потребує вигідного політичного та фіскального середовища, що залежить від держави. З іншого боку, держава за умови ефективних ринків може делегувати значну кількість своїх функцій на регіони. Саме такий консенсус і є стратегічним завданням для України на сучасному етапі реалізації реформ із децентралізації.

Висновок до розділу 1

З урахуванням викладеного, надається можливість сформулювати узагальнюючі визначення «економічного механізму» – це система, в якій відбувається взаємодія керуючого блоку з керованими елементами, за допомогою цільових впливів, що розраховують на зворотній зв'язок на основі математичного алгоритму, який слугує основою моделі управління.

Сформований підхід до визначення поняття «економічний механізм» в подальшому дозволить конкретизувати будь-яку предметну область з ціллю аналізу проблем стійкого розвитку регіональної соціально-економічної системи, причини їх появи, при цьому забезпечує повноту та достовірність дослідження.

Досліджена структура різних типів економічних механізмів дозволяє уніфікувати підхід до аналізу ефективності і стійкості соціально-економічних систем, визначає основу методики їх проектування.

Створення організаційно-економічного забезпечення розвитку територіальної структури регіонального господарювання неможливо відокремити від форми сполучення інтересів у господарській сфері, іншими словами від організаційної форми господарювання. Звертаючи увагу на те, що в роботах

сучасних вчених відзначається значуща роль цілеспрямованого формування керованих замкнутих вертикально-інтегрованих виробничих циклів в поліпшенні раціональності функціонування суб'єктів господарювання конкретної території, є доречним розгляд можливості застосування інтеграційних об'єднань у створенні та розвитку територіальної структури регіонального господарювання і вважаємо їх детальне вивчення метою подальших досліджень.

В Україні децентралізацію сприймають, як серйозну реформу, що в свою чергу має забезпечити вирішення багатьох питань поточного рівня розвитку. Для того щоб інструментарій децентралізації набув дієвості та забезпечив реальне підвищення продуктивності національного господарства, потрібно ретельно дослідити світовий досвід реалізації принципів децентралізації, особливо країн, що розвиваються. За умови вивчення досвіду різних країн отримаємо можливість зрозуміти умови, які необхідні для позитивного впливу децентралізації на розвиток економіки.

Вдала децентралізація покращує продуктивність та оперативність роботи державного сектору. Натомість невдала децентралізація загрожує політичній і економічній стабільності та впливає на ефективність державної служби.

Результативні реформи децентралізації дадуть можливість запровадити демократичну систему в Україні.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ОТГ

2.1 Характеристика діяльності Криворізької ОТГ

Органом місцевого самоврядування, що відстоює інтереси Криворізької сільської ради Покровського району Донецької області та виконує від їх імені та в їх інтересах функції і повноваження місцевого самоврядування є Криворізька сільська рада Покровського району Донецької області (далі сільська рада).

Сільська рада представлена 21 депутатом та сільським головою. 11 грудня 2016 року відбулися перші вибори депутатів сільської ради та сільського голови. 04.01.2017 року відбулося перше засідання Криворізької сільської ради, на якому було визначено повноваження депутатів сільської ради, сільського голови, обрано секретаря сільської ради.

Виконавчим органом Криворізької сільської ради є її виконавчий комітет, який працює у складі сільського голови, заступника сільського голови з питань житлово-комунального господарства, керуючого справами виконавчого комітету, членів виконкому у кількості 12 осіб, які здійснюють свої повноваження у різних сферах діяльності: забезпечення законності, правопорядку, охорони прав і свобод громадян, у сфері соціально-економічного розвитку, підприємництва, будівництва, транспорту і зв'язку, регулювання земельних відносин, охорони навколишнього природного середовища, охорони здоров'я та соціального захисту.

Економічна база Криворізької сільської ради в своїй більшості формується за рахунок сільськогосподарських господарств. Як наслідок, зайнятість місцевого населення, в значній мірі, пов'язана саме із місцевою економікою. Жінки та чоловіки громади працюють в місцевих установах, закладах та підприємствах, на підприємствах, виїжджають на заробітки за кордон (країни східної Європи).

Рівень безробіття серед жінок вище ніж серед чоловічого населення. За результатами опитування саме жінки визначають високий рівень пріоритету, щодо необхідності підтримки малого та середнього бізнесу.

Керівництво ради та виконавчого комітету – становить 13 членів, серед яких 11 жінок (сільський голова, секретар сільської ради, заступник сільського голови з житлово-комунальних питань, керуючий справами, староста, начальник відділу бухгалтерського обліку та звітності, начальник відділу соціальної політики, начальник гуманітарного відділу, начальник фінансового відділу, начальник служби у справах дітей, завідувачий сектором економічного розвитку, планування, інвестицій та регуляторної політики та 2 чоловіки (начальник відділу земельних ресурсів, екології, агропромислового комплексу, будівництва і архітектури, виконуючий обов'язки головного лікаря КНП «Центр первинної медико-санітарної допомоги Криворізької сільської ради»).

Структурні підрозділи виконавчого комітету Криворізької сільської ради – 241:

Відділ бухгалтерського обліку та звітності – 3.

Сектор економічного розвитку, планування, інвестицій та регуляторної політики – 2.

Відділ земельних ресурсів, екології, агропромислового комплексу, будівництва і архітектури – 5.

Відділ загальної та організаційної роботи – 5.

Відділ цивільної, оборонної, мобілізаційної та правової роботи – 5.

Відділ соціальної політики – 9.

Гуманітарний відділ – 201.

Господарська група – 10.

Служба у справах дітей – 1.

В громаді утворено два комунальні заклади КНП «Центр первинної медико-санітарної допомоги Криворізької сільської ради» та КП «Агрокомсервіс».

Площа громади становить 27 708,00 га. Площа сільськогосподарських угідь складає 24 963,2493 га, з них ріллі – 21 119,6803 га. Основними культурами, вирощуванням яких займаються сільгосппідприємства Криворізької ради є пшениця, ячмінь – озимий та ярий, соняшник. Як прибуткова галузь, зерновиробництво є одним з основних джерел надходжень як для сільгосптоваровиробників, так і для місцевих бюджетів.

Таблиця 2.1 – Розподіл земель за призначенням

Категорія земель	Площа земель, га
Землі сільськогосподарського призначення	21 119,6803
Багаторічні насадження	206,00
Сінажі	365,30
Пасовища	3272,2690
Присадибні ділянки	452,4615
Садівництва	84,00
Городництва	172,0554
Заклади, установи, організації	49,6062
Промислові та інші підприємства	69,9403
Підприємства, організації транспорту та зв'язку	222,9192
Несільськогосподарської підприємницької діяльності	9,5917
Лісгосподарські підприємства	170,10

Ринок праці в ОТГ розподілений досить не рівномірно щодо можливостей працевлаштування: у с. Добропіллі відношення зайнятого населення до всього населення села є близьким до 50%, в інших селах цей показник в 2 рази менший – 25 %. Чисельність працездатного населення по громаді 2457 осіб. Станом на 01.01.2021 рік кількість зареєстрованих безробітних – 66 осіб. Жінки мають менші можливості для працевлаштування, особливо жінки з вразливих груп. Жінки приділяють більше уваги підтримці малого та середнього бізнесу, що було виявлено під час опитування в громаді.

Структура зайнятості на місцевому рівні схиляється в бік сільськогосподарського сектору (рис. 2.1).

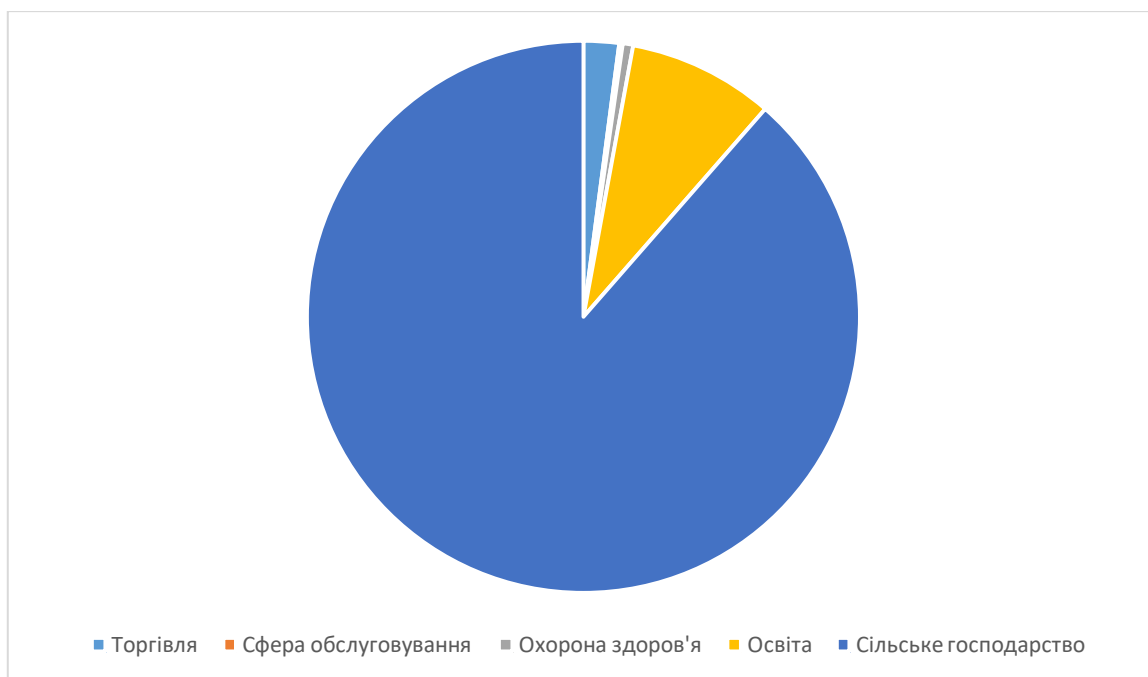

Рисунок 2.1 – Зайнятість населення Криворізької ОТГ за сферами

Відповідно, основними роботодавцями громади є сільськогосподарські підприємства.

Економіка громади має аграрну спеціалізацію. Найбільшим аграрним підприємством громади є ТОВ «Перспектива», яке має три напрями роботи:

- Рослинництво – спеціалізується на вирощуванні пшениці, ячменю, соняшнику, кукурудзи, рапсу, гарбуз на насіння та баштанних культур.
- Овочівництво – вирощують цибулю, капусту білокачанну, пекінську, брюсельську, буряк, моркву, селеру та інше.
- Садівництво – вирощують плодово-ягідні культури (яблука, вишні).

Введена в дію овочева база, сховища для фруктів та овочів, які обладнанні високоякісним обладнанням по обробці, розфасовці та зберіганні плодово-ягідних та овочевих культур.

Сільськогосподарськими підприємствами, що працюють на території громади, постійно проводяться сівозміни та сортооновлення всіх

сільськогосподарських культур в обсязі забезпечення посівних площ насінням нових та перспективних сортів високого репродуктивного складу.

ТОВ «Добропільське сортонасінницьке підприємство» проводить реалізацію вирощеного елітного насіння і насіння І репродукції ярих і озимих культур підприємствам району та за його межами. В поточному році господарством реалізовано 93 тонни суперелітного, елітного та 70 тонн І репродукції насіння озимих зернових культур.

Аграрний сектор займає вагому частину у розвитку громади. В агроформуваннях усіх форм власності та особистих селянських господарствах знаходиться 21119,6803 га ріллі.

Основною спеціалізацією аграрного сектору є рослинництво, зокрема, вирощування зернових та технічних культур.

У сільському господарстві працює понад 89 відсотків зайнятого населення.

Займаються рослинництвом також фермерські господарства, суб'єкти господарювання-підприємці та одноосібники.

За даними державного реєстру на території громади станом на 01.01.2020 року зареєстровано 66 юридичних осіб та 46 фізичних осіб-підприємців. За останні три роки кількість фізичних осіб-підприємців зросла на 21% [47].

Таблиця 2.2 – Зареєстровані суб'єкти господарської діяльності за видами діяльності (сумарно по всіх населених пунктах, що увійшли до складу ОТГ) [48]

Галузі та види діяльності	2021
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство	68
Мисливсько-риболовецьке господарство	1
Оптова і роздрібна торгівля; торгівля транспортними засобами; послуги з ремонту	22
Транспорт і зв'язок	1
Освіта	1
Охорона здоров'я та соціальна допомога	1
Інші види економічної діяльності	9

Таблиця 2.3 – Доходи бюджету, млн. грн. [48]

Показники	2021 (сумарно)	2022 (прогноз)
Прибутковий податок з громадян/ Податок з доходів фізичних осіб		
Єдиний податок(крім с/г виробників)	1,187	1,1
Єдиний податок від с/г виробників	4,288	3,936
Податок на прибуток підприємств комунальної власності	0,017	0,008
Плата за землю	3,738	4,038
Податок на нерухомість	0,273	0,287
Акцизний збір	0,834	0,694
Інші місцеві податки та збори	1,176	1,121
Податкові надходження разом	11,513	11,184
Дохід від оренди комунального майна	-	-
інше	-	-

Транспортна інфраструктура і зв'язок. Загальна протяжність доріг на території 121км. Значна частина доріг комунальної власності сільської територіальної громади знаходиться в незадовільному стані й потребує ремонту. Сьогоденні проблеми з дорогами територіальної громади – проблема усіх рівнів влади і як наслідок – проблема усіх мешканців. Дорожнє покриття зруйноване, шляхова інфраструктура знаходиться у вкрай незадовільному стані. У бюджеті сільської ради абсолютно не вистачає коштів для повноцінного фінансування всіх необхідних видів робіт.

На території громади проходить автомобільний шлях «М 30» міжнародного значення. Є найдовшим шляхом в Україні, відомий під назвою «Дорога єдності». Також автомобільний шлях «Т-05-15» територіального значення в Донецькій області, довжина якого 92,5км.

Є транспортне сполучення за напрямом до м. Добропілля, маршрутні таксі ходять кожні 2 години, однак вони не пристосовані для перевезення людей на візку та незручні для маломобільних осіб.

В межах громади здійснюється перевезення автобусом, який знаходиться у комунальній власності громади.

На всій території громади наявність доступ до якісного Інтернету.

Інфраструктура торгівлі та послуг. Мережа закладів торгівлі громади складається з 20 магазинів (2 непродовольчих і 18 змішаних). Сфера ресторанного господарства та громадського харчування представлена 4 об'єктами (1 кафе і 3 шкільних їдальні). На території розташовано 2 аптеки та 1 об'єкт з надання побутових послуг. Інфраструктура потребує вдосконалення доступності для маломобільних груп населення та забезпечення належною санітарно-гігієнічною інфраструктурою доступною для жінок і чоловіків.

Житлово-комунальна та енергетична інфраструктура. Централізованим водопостачанням забезпечено лише 8 відсотків домогосподарств, решта домогосподарств користуються криницями та власними свердловинами. Централізоване водопостачання та водовідведення наявне частково.

Вуличне освітлення облаштоване на 90% .

Надавачем послуг газопостачання є ТОВ «Запоріжгазбук».

Електропостачання здійснюється Запорізьким РЕМ ПАТ «Запоріжобленерго».

Стан об'єктів інфраструктури серйозно погіршився через припинення реконструкції, повної заміни мережі водопостачання та водовідведення, постійне зростання цін на енергоносії, а також незадовільне технічне обслуговування.

Галузь комунального господарства опинилась у замкнутому колі погіршення технічного стану основних фондів.

Низька окупність витрат у поєднанні із збільшенням видатків обмежує можливості комунальних підприємств щодо капітальних вкладень або належного відновлення основних фондів, що в кінцевому рахунку призводить до подальшого руйнування основних активів і зниження рівня обслуговування населення по безперебійному наданню послуг водопостачання та водовідведення. Типовим формулюванням для водопостачання буде надання послуги 24 години на добу при

належному тиску з мінімальною перервою та відповідною нормативною якістю води.

Протяжність усіх видів інженерних мереж в громаді на протязі всього аналізованого періоду залишалась незмінною. Значна частина із цих мереж станом на сьогодні потребує капітального чи поточного ремонту. Паралельно, актуальним залишається завдання їх розширення.

Соціальна інфраструктура. Сучасна українська освіта, як і освіта в більшості європейських держав, зазнає реформ, що пов'язані зі змінами стратегічних підходів до розвитку освітніх інституцій, модернізацією освітнього процесу.

Саме освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави в цілому.

Освіта має на меті всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору [47].

Таким чином, для відтворення продуктивності освітньої мережі закладів освіти, утворення єдиного освітнього простору на території Криворізької сільської об'єднаної територіальної громади 2 липня 2021 року вже створено опорний заклад освіти «Добропільський ліцей Криворізької сільської ради Покровського району Донецької області» та його філію – «Шилівська початкова школа – заклад дошкільної освіти» на базі Шилівської ЗОШ І-ІІІ ступенів Криворізької сільської ради» шляхом об'єднання Шилівської ЗОШ І-ІІІ ст. та ДНЗ № 23 «Світлячок».

На сьогодні, в основу розвитку освіти Криворізької сільської територіальної громади на 2021-2027 роки (далі - Програма) покладено регіональну Програму розвитку освіти Донеччини на 2021-2027 роки, розроблену Департаментом освіти і науки Донецької облдержадміністрації, Донецьким обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти та широким колом педагогічної громадськості Донеччини, що включає в себе державні вимоги та основні напрями розвитку освіти, які визначені у «Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року», концептуальні засади реформування середньої освіти «Нова українська школа» та інші сучасні державні та регіональні нормативні документи.

Розробка стратегії розвитку громади зумовлена діями реформування національної системи освіти в Україні, процесами децентралізації. Стратегічний вектор модернізації освіти територіальної громади полягає у необхідності наближення її до європейських стандартів, потреб сучасного життя, цілеспрямованого орієнтування на задоволення запитів жителів щодо якісної та доступної освіти.

Виконання цієї вимоги передбачає постійне навчання з раннього дитинства, гармонійне поєднання формальної, неформальної та інформальної освіти, самомотивацію до освітньої діяльності. Це можливо за наявності відповідного матеріально – технічного забезпечення.

Загальна спрямованість модернізації освіти сільської ради полягає у необхідності привести її у відповідність до європейських стандартів, потреб сучасного життя, цілеспрямовано орієнтувати на задоволення запитів жителів громади щодо якісної та доступної освіти.

Відповідно, головною проблемою є вдосконалення системи освіти, пошук ефективних шляхів підвищення якості освітніх послуг, впровадження сучасних інноваційних технологій і засобів навчання, виховання у молоді патріотизму, поваги та шани до рідної країни [47].

2.2 Аналіз організаційного забезпечення розвитку Криворізької ОТГ

Програму економічного і соціального розвитку сільської ради на 2022 рік (далі - Програма) розроблено апаратом управління виконкому сільської ради разом з галузевими управліннями та відділами згідно з Законом України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», Законом України «Про засади державної регіональної політики», «Про місцеві державні адміністрації», «Про військово-цивільні адміністрації», постанова Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2003 року № 621 «Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проектів Бюджетної декларації та державного бюджету» (зі змінами). Для забезпечення цілісності системи планування регіонального розвитку проект Програми ґрунтується на положеннях програмних документів, які діють на державному та регіональному рівнях, а саме:

Указ президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року»;

Стратегія розвитку Донецької області на період до 2027 року та План заходів з реалізації у 2021-2023 роках Стратегії розвитку Донецької області на період до 2027 року, затвердженні розпорядженнями голови облдержадміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 17 лютого 2020 року № 147/5-20.

Забезпечення розвитку регіону – це головна мета Програми, досягнути якої можна шляхом утворення певних умов для структурних зрушень в економіці, раціонального розподілу наявного природно-ресурсного потенціалу, збільшення рівня зайнятості населення, підвищення іміджу області, забезпечення якості та загальної доступності публічних послуг, покращення добробуту та стимулювання розвитку населення. Програма відповідає завданням та головним напрямам Державної стратегії регіонального розвитку, Регіональній стратегії розвитку

Донецької області (із змінами та доповненнями внесеними у зв'язку з світовою фінансовою кризою), стратегії розвитку району та Криворізької сільської ради.

Згідно з результатами соціально-економічного розвитку ОТГ та встановлених проблем, зважаючи на загальнодержавні пріоритети, виявлені основні цілі, пріоритети соціально-економічного розвитку та система основних завдань і заходів стосовно реалізації державної політики розвитку ОТГ та критерії їх досягнення, координації дій місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування з сільською радою, що спрямовані на реалізацію визначених завдань.

Головною метою Програми на 2022 рік є підвищення добробуту населення громади на базі забезпечення розвитку реального сектору економіки, утворення мотивуючих для інвестування умов, пріоритетних галузей економіки, підтримки малого і середнього бізнесу, утворення нових робочих місць, зменшення рівня безробіття серед місцевого населення, дотримання законодавства про працю, введення ресурсозберігаючих та енергозберігаючих технологій, підвищення якості надання соціальних послуг, реалізації програм розвитку.

Реалізація визначених у Програмі завдань та заходів, буде значним поштовхом для економічного зростання, збільшення податкової бази громади, підвищення доходів населення, забезпечення соціальних гарантій спонукатиме досягнення головної цілі Програми. Головним напрямом роботи Криворізької сільської ради та її виконавчого комітету є соціально-економічний розвиток, в якому цільовим завданням було і залишається, покращення якості життя населення. Впродовж 2021 року виконавчий комітет Криворізької сільської ради разом з спеціальними постійними комісіями сільської ради співпрацювали у напрямку досягнення прозорості та відкритості в управлінні громадою, зростання позитивних тенденцій в усіх сферах економіки громади, проведення заходів щодо модернізації інфраструктури та запровадження технологій енергозбереження, реалізація сукупності заходів підтримки мало захищених верств населення, а

також рішення невідкладних економічних і соціальних проблем та виконання напрямів Програми економічного і соціального розвитку громади на 2021 рік. Завдяки спільним зусиллям досягнуто низки позитивних результатів.

На території громади реалізується державна політика в гуманітарній сфері, на практиці завзято застосовуються ідеї її реформування. Проведено низку заходів, зокрема, проведення Дня села та дня вулиці у кожному із сіл Криворізької ОТГ, проведення культурних заходів до державних та професійних свят. Особливу увагу надано мало захищеним верствам населення: учасникам АТО, дітям – сиротам та дітям – інвалідам, самотнім громадянам, привітання та подарунки для жителів з ювілейними датами [47].

Питання щодо забудови та розвитку територій регулює Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» [49]. Цей закон досить громіздкий і детальний, в ньому визначені підходи до планування території поселення, району, області. Необхідним правовим регулюванням для об'єднаних територіальних громад на сьогоднішній день являються вимоги стосовно генерального плану, межування території, точних планів забудови. Разом з цим існують деякі проблеми відносно планування усієї території ОТГ, тому що, наразі не існує такого типу містобудівної документації. Водночас Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» [49] має на увазі підготовку документів такого типу, як схема планування частини території району. Частиною такої території може бути ОТГ. Але замовником на розробку такого документу повинна виступати районна рада, що в свою чергу додає значних складнощів в цьому процесі. Через це в даний час у Верховну Раду України подано Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» (щодо розширення видів містобудівної документації на місцевому рівні) (реєстр. №4390 від 12.04.2016), що передбачає введення нового типу містобудівної документації – схема планування території об'єднаної громади. В Україні наразі лише менша частина областей має розроблені та затверджені схеми планування

території, ще менша кількість мають власні схеми планування. Підготовка близько 29 тисяч генеральних планів поселень в Україні зараз є не доречною, через те, що у більшості сільських ОТГ майже відсутня економічна активність та будь-яке будівництво. В свою чергу, важливо встановлення обмежень на використання територій, визначення категорій земель, транспортних магістралей, рекреаційних зон в межах території і резервування землі для визначеної мети. Відповідно, схема планування території об'єднаної територіальної громади як частини району на сьогодні є одним із документів, ухвалення якого має відбутися якнайшвидше [50]. Побудова планів розвитку території ОТГ повинна бути багатофункціональним процесом, але досить легким в реалізації. Додатково систему планування території навантажує роздрібненість в просторі і часі [51]. Отож, система просторового плану розвитку території ОТГ на місцевому рівні не обмежена підготовкою лише однієї містобудівної документації, а представляє собою послідовну розробку документів, що формують цілісну систему.

Відповідно до ст.1 Закону України «Про основи містобудування» [52] ця діяльність спрямована на створення та підтримку повноцінного життєвого середовища (це головний інтерес громадян), як і будь-яка продуктивна діяльність, вона повинна бути чітко спланована.

Громади у ході планування відповідних територій мають право та можливість впливу на процес територіального планування, зокрема:

- мають право на отримання інформації щодо планування територій ОТГ та про можливі наслідки;
- надавати пропозиції і зауваження до схем планування територій;
- приймати участь у обговоренні схем планування територій, в тому числі з планування територій суміжних адміністративно-територіальних одиниць.
- При плануванні забудови та розвитку територій в умовах об'єднання територіальних громад мають бути виконані наступні фактори:

- розробка містобудівної документації, проектів конкретних об'єктів згідно з вихідними даними на проектування, з дотриманням державних стандартів, норм і правил;
- розміщення і будівництво об'єктів відповідно до затверджених у встановленому порядку містобудівної документації та проектів цих об'єктів;
- раціональне використання земель та територій для потреб будівництва, підвищення доцільності забудови та іншого використання земельних ділянок;
- охорона культурної спадщини, збереження традиційного характеру населених пунктів;
- урахування інтересів держави та громадян при плануванні і забудові територій;
- враховувати законні інтереси та вимоги власників або користувачів земельних ділянок та будівель, що оточують місцезнаходження будівництва;
- інформування через засоби масової інформації громадян про плани перспективного розвитку територій і населених пунктів, розміщення містобудівних об'єктів;
- участь громадян, об'єднань громадян в обговоренні містобудівної документації, проектів окремих об'єктів і внесення відповідних пропозицій до державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій;
- захист прав громадян та громадських організацій згідно із законодавством [52].

Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» [49] допускає підготовку такого виду містобудівної документації, як схема планування частини території району. Такою частиною території району і може бути об'єднана територіальна громада. Згідно статті 12 Закону України «Про регулювання

містобудівної діяльності» розробляються схеми планування окремих частин території України [49].

У статті 60 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» відзначено[49], що територіальні громади сіл, селищ, міст та районів мають право комунальної власності на землю. У комунальній власності знаходяться всі земельні ділянки в межах населеного пункту за винятком земельних ділянок державної і приватної власності, а також земельні ділянки, на яких знаходяться будівлі, споруди, інші об'єкти нерухомості та комунальної власності не зважаючи на місце їх розташування.

Обмеження прав органів місцевого самоврядування стосовно земельних питань лише в межах населених пунктів невиправдане та значно ускладнює розвиток громад, і як наслідок призводить до зменшення матеріальної основи місцевого самоврядування. Крім того, це не відповідає одному із основних принципів демократичного суспільства, який визнаний у світі – як один із головних принципів місцевого самоврядування. Розподіл повноважень по розпорядженню земельними ділянками, що розташовані за межами населених пунктів між кількома органами виконавчої влади, які більшістю знаходяться у обласних центрах, також не сприяє доступності адміністративних послуг, що ними надаються. Через це, виникає необхідність зміни даної ситуації і передачі об'єднаним територіальним громадам у комунальну власність земель державної власності, розташованих за межами населених пунктів (крім тих, на яких розташовані об'єкти державної власності).

Описане вище узгоджується з пунктом 1.3.1. Розділу VII Угоди про коаліцію депутатських фракцій «Європейська Україна» [50] стосовно розширення юрисдикції місцевого самоврядування на рівні територіальних громад та пунктом 1.2. Розділу XI цієї Угоди, яким передбачена передача у комунальну власність земель державної власності, розташованих за межами населених пунктів, крім тих, на яких розташовані об'єкти державної власності. Так само, дане положення

погоджується із Концепцією реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, що затверджене розпорядженням Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 № 333-р [53], і передбачає розширення повноважень органів місцевого самоврядування щодо розпорядження земельними ділянками, у тому числі за межами населених пунктів.

Стаття 12 Земельного кодексу України визначає наступні основні повноваження сільських, селищних, міських рад у сфері земельних відносин на території населених пунктів:

- право розпоряджатися землями територіальних громад;
- передача земельних ділянок комунальної власності у власність громадян та юридичних осіб відповідно до Кодексу;
- передача земельних ділянок із земель комунальної власності у користування відповідно до Кодексу;
- вилучення земельних ділянок із земель комунальної власності відповідно до Кодексу;
- викуп земельних ділянок для суспільних потреб відповідних територіальних громад сіл, селищ, міст;
- організація землеустрою;
- координація діяльності місцевих органів земельних ресурсів;
- контролювання за використанням та охороною земель комунальної власності, на дотримання земельного та екологічного законодавства;
- обмеження, тимчасова заборона (зупинення) використання земель громадянами і юридичними особами у разі порушення ними вимог земельного законодавства;
- підготовка рішень щодо вилучення (викупу) та надання земельних ділянок відповідно до Кодексу;
- встановлення та зміна меж районів у містах з районним поділом;

- інформування населення щодо вилучення (викупу) або надання земельних ділянок;
- внесення пропозицій до районної ради щодо встановлення і зміни меж сіл, селищ, міст;
- вирішення земельних суперечностей;
- вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону.

Потрібно відзначити, що сьогодні наявний правовий вакуум у питаннях здійснення місцевого контролю за використанням та охороною земель. 04.01.2017 року відбулося перше засідання Криворізької сільської ради, на якому було утворено 4 постійних депутатських комісій за допомогою яких буде відбуватися контроль над розвитком громади:

- Постійна комісія з питань земельних відносин, природокористування, планування території, екології, промисловості, будівництва, архітектури, благоустрою, агропромислового комплексу.
- Постійна комісія з питань діяльності ради, депутатської етики, регламенту, законності, правопорядку, діяльності громадських організацій, адміністративно-комунальної власності, енергозбереження та транспорту.
- Постійна комісія з питань охорони здоров'я, освіти, культури, охорони пам'яток, історичного середовища, спорту, молодіжної політики, у справах сім'ї та соціального захисту населення.
- Постійна комісія з питань бюджету, фінансів, власності, інвестиційної діяльності, соціально-економічного розвитку територій, житлово-комунального господарства, торгівлі та підприємництва.

2.3 Аналіз економічного забезпечення розвитку Криворізької ОТГ

Підсумки та аналіз характеру економічного і соціального розвитку підтверджують необхідність стимуляції роботи по всіх напрямках стосовно вживання заходів, спрямованих на забезпечення швидкого та стабільного розвитку економіки та соціальної сфери.

Агропромисловий комплекс являється головним народногосподарським комплексом та виконує важливу роль в економіці регіону. Його значення криється не тільки в забезпеченні населення продуктами харчування, але і в тому, що він забезпечує значний відсоток зайнятості населення та ефективний розвиток регіону. Агропромисловий комплекс району утворюють суб'єкти сільського господарства, зокрема сільськогосподарські підприємства різних форм власності та господарювання [47].

Основними проблеми є [47]:

- дефіцит фінансових ресурсів, неминуче зростання диспаритету цін на матеріально-технічні ресурси та продукцію сільського господарства, що в свою чергу унеможливорює застосування сучасних систем господарювання в аграрному секторі;
- низький рівень заробітної плати, зайнятих у сільському господарстві;
- недостатній рівень ефективності і виробництва в сільськогосподарських підприємствах та її низький інноваційний рівень;
- зниження родючості ґрунтів;
- знищення галузі тваринництва;
- у структурі виробництва валової продукції сільського господарства переважає дрібнотоварне виробництво, що характеризується низьким рівнем застосування сучасних технологій;

Таблиця 2.4 – Сільськогосподарські підприємства громади

№ п/п	Назва підприємства	Вид діяльності
1	ПАТ "ІМ.Т.Г.ШЕВЧЕНКА"	сільськогосподарська
2	ПСП "Агрофірма "Земляни"	сільськогосподарська
3	СФГ "Агролюкс"	сільськогосподарська
4	СФГ "Агропродукт"	сільськогосподарська
5	СФГ "Атромир"	сільськогосподарська
6	СФГ "Богуслав"	сільськогосподарська
7	СФГ "Вікторія"	сільськогосподарська
8	СФГ "Добрий лан"	сільськогосподарська
9	СФГ "Доля"	сільськогосподарська
10	СФГ "Елан"	сільськогосподарська
11	СФГ "Катюша"	сільськогосподарська
12	СФГ "Ловіта"	сільськогосподарська
13	СФГ "Максимум плюс"	сільськогосподарська
14	СФГ "Роза ветров"	сільськогосподарська
15	СФГ "Світлана"	сільськогосподарська
16	СФГ "Славутич"	сільськогосподарська
17	СФГ "Татьяна"	сільськогосподарська
18	СФГ "Хлібороб"	сільськогосподарська
19	ТОВ "Агро-Европродукт"	сільськогосподарська
20	ТОВ "Агропром"	сільськогосподарська
21	ТОВ "Верное дело"	сільськогосподарська
22	ТОВ "ДСП"	сільськогосподарська
23	ТОВ "ІМ.В.І.ЧАПАЄВА"	сільськогосподарська
24	ТОВ "Перспектива"	сільськогосподарська
25	ТОВ "Рута плюс"	сільськогосподарська
26	ФГ "Агровал"	сільськогосподарська
27	ФГ "Агросвіт Добропілля"	сільськогосподарська
28	ФГ "Агроснаб-2015"	сільськогосподарська
29	ФГ "Валко"	сільськогосподарська
30	ФГ "Дінати"	сільськогосподарська
31	ФГ "Добродетель"	сільськогосподарська
32	ФГ "Еніна "	сільськогосподарська
33	ФГ "Зелений клин"	сільськогосподарська
34	ФГ "Людмила"	сільськогосподарська
35	ФГ "Мрія 2014"	сільськогосподарська
36	ФГ "Співдружність"	сільськогосподарська
37	ФГ "Татаренко"	сільськогосподарська
38	ФГ "Терра Ностра"	сільськогосподарська
39	ФГ "Юлія - 2009"	сільськогосподарська

- обмеження в забезпеченні інвестиційними та кредитними ресурсами в аграрному секторі;
- фізична, технологічна та моральна відпрацьованість основних виробничих фондів;
- лише часткове виконання державою своєї функції управління – регулювання сільськогосподарського виробництва.

Основні завдання на 2022 рік і шляхи вирішення проблемних питань [47]:

- забезпечення охорони та раціонального використання земель;
- забезпечення рівноправного доступу сільськогосподарських товаровиробників, незалежно від форм господарювання, до державних та регіональних програм підтримки розвитку агропромислового комплексу та соціальної сфери, що фінансується з Державного та місцевих бюджетів;
- підвищення обсягів виробництва валової продукції сільського господарства;
- підвищення врожайності сільськогосподарських культур;
- підвищення рівня заробітної плати працівників сільського господарства.
- З метою підтримки розвитку агропромислового комплексу в 2022 році передбачається здійснити комплекс заходів [47]:
 - пошук інвесторів для створення інфраструктури агропромислового ринку, зокрема – обслуговуючої сільськогосподарської кооперації;
 - формування системи дорадництва в громаді з ціллю, охоплення всіх жителів громади сільськогосподарською дорадчою діяльністю.

Нинішній стан розвитку земельних відносин потребує розробки прогнозів та програм стратегічного характеру. Основне завдання яких полягає в тому, щоб за підтримки правових норм та фінансово-економічних важелів модернізувати проведення робіт з землеустрою, створити базу даних про власників і землекористувачів, про екологічний стан, про напрямки і структуру використання

земельних ресурсів, підвищити відповідальність усіх суб'єктів господарювання на землі за продуктивне використання та відмінний стан ґрунтів. Результативне розв'язування проблем ґрунтового покращення та охорони довкілля, в тому числі землекористування та охорони ґрунтів. Водночас потрібно використовувати гнучку систему як стимулюючих (фінансово-економічних), так і примусових (адміністративних) важелів та інструментів впливу на землевласників і землекористувачів, від яких насамперед і залежить стан національного багатства земельних ресурсів. Земельний фонд Криворізької сільської ради за станом на 1 січня 2021 року складає: 27708,00 га, із них: с/г угідь – 24963,2493 га, в тому числі ріллі – 21119,6803га, багаторічних насаджень – 206,00га, сіножаті – 365,30га, пасовищ -3272,2690га, присадибні ділянки – 452,4615 га, садівництва – 84,0 га, городництва – 172,0554 га, заклади, установи, організації – 49,6062 га, промислові та інші підприємства – 69,9403 га, підприємства організації транспорту та зв'язку – 222,9192 га, несільськогосподарського підприємницької діяльності – 9,5917 га, лісгосподарські підприємства мають у користуванні – 170,1 га.

Інвестиційна діяльність та розвиток інфраструктури. Залучення інвестицій в економіку Криворізької сільради шляхом [47]:

- формування сприятливого інвестиційного середовища;
- максимальне сприяння інвесторам;
- максимальне сприяння бізнесу шляхом спонукання розвитку підприємницької діяльності;
- модернізування механізмів організаційної та інформаційної підтримки підприємництва.

Модернізація інфраструктури шляхом [47]:

- забезпечення впровадження енергоресурсозбереження, енергоефективних та енергозберігаючих технологій;

- підвищення ефективності та надійності функціонування житлово-комунального господарства.

У розробці програми зайнятості населення сільської ради перевагу надано заходам, що сприяють розширенню сфери застосування праці з урахуванням специфіки ради.

Так само, потрібно скерувати незайняте сільське населення на самозайнятість, підтримати розвиток малого та середнього підприємництва, особистого сільського господарства, щоб молодь мала змогу реалізувати свої здібності і тим самим запобігти еміграції молоді у міста.

Розвиток зайнятості в несільськогосподарському секторі в громаді пов'язаний з політикою розвитку сільських територій та рівнем забезпеченості доходів. Це є комплексним завданням, але в першу чергу такі заходи передбачають надання суспільних послуг та розвиток соціальної інфраструктури в сільській місцевості.

Основна мета – це створення соціально-економічних і організаційних умов для забезпечення повної, продуктивної, вільно обраної зайнятості, розширення сфери прикладання праці за рахунок створення нових робочих місць та поліпшення соціального захисту незайнятого населення.

Головні завдання на 2022 рік [47]:

- збереження ефективно функціонуючих та створення нових робочих місць, а саме: за рахунок реєстрації фізичних осіб підприємців та за рахунок реєстрації нових договорів найму;
- реалізація гарантій щодо працевлаштування громадян, які потребують соціального захисту та не здатні на рівних конкурувати на ринку праці;
- сприяння професійній підготовці та трудовій зайнятості осіб з обмеженими фізичними можливостями;

- створення з боку роботодавців спеціальних умов і режимів праці на підприємствах, які використовують працю згаданої категорії громадян;
- розширення форм та підвищення якості надання соціальних послуг незайнятим громадянам;
- продовження роботи по вирішенню питань легалізації праці;
- виявлення фактів неформальних трудових відносин і забезпечення відповідного оформлення стосунків з найманими працівниками;
- посилення контролю за дотриманням чинного законодавства з питань оплати праці та забезпечення дотримання державних мінімальних гарантій в оплаті праці, а також за додержанням міжпосадової різниці в окладах на підприємствах усіх форм власності.

Економіка громади має аграрну спеціалізацію. Сільськогосподарськими підприємствами, що працюють на території громади, постійно проводяться сівозміни та сортооновлення всіх сільськогосподарських культур в обсязі забезпечення посівних площ насінням нових та перспективних сортів високого репродуктивного складу.

ТОВ «Добропільське сортонасінницьке підприємство» проводить реалізацію вирощеного елітного насіння і насіння І репродукції ярих і озимих культур підприємствам району та за його межі. В поточному році господарством реалізовано 93 тонни суперелітного, елітного та 70 тонн І репродукції насіння озимих зернових культур.

Аграрний сектор має вагому частину у розвитку громади. В агроформуваннях усіх форм власності та особистих селянських господарствах знаходиться 21119,6803 га ріллі.

Основною спеціалізацією аграрного сектору є рослинництво, зокрема, вирощування зернових та технічних культур.

У сільському господарстві працює понад 89 відсотків зайнятого населення.

Займаються рослинництвом також фермерські господарства, суб'єкти господарювання-підприємці та одноосібники.

За даними державного реєстру на території громади станом на 01.01.2020 року зареєстровано 66 юридичних осіб та 46 фізичних осіб-підприємців. За останні три роки кількість фізичних осіб-підприємців зросла на 21%.

Таблиця 2.5 – Зареєстровані суб'єкти господарської діяльності (сумарно по всіх населених пунктах, що увійшли до складу ОТГ) [48]

Регіони	Юридичні особи		Фізичні особи-підприємці	
	2019	2020	2019	2020
Громада	39	39	29	29
Район	119	119	294	294

Таблиця 2.6 – Зареєстровані суб'єкти господарської діяльності за видами діяльності (сумарно по всіх населених пунктах, що увійшли до складу ОТГ) [48]

Галузі та види діяльності	2019	2020
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство	68	68
Мисливсько-риболовецьке господарство	1	1
Оптова і роздрібна торгівля; торгівля транспортними засобами; послуги з ремонту	22	22
Транспорт і зв'язок	1	1
Освіта	1	1
Охорона здоров'я та соціальна допомога	1	1
Інші види економічної діяльності	9	9

Таблиця 2.7 – Найбільші роботодавці [48]

Підприємство, організація, установа	Вид діяльності (основний)	Чисельність працівників у 2019
ТОВ «Перспектива»	рослинництво	49
ТОВ «Добропільське сортонасінницьке підприємство»	рослинництво	41
ТОВ «Рута Плюс»	рослинництво	46
ПАТ «ІМЕНІ Т. Г.Шевченка»	рослинництво	25

Інформацію про фінансовий стан та бюджет громади наведено в табл. 2.8–2.10, а також на рис. 2.2 і 2.3.

Таблиця 2.8 – Доходи бюджету, млн. грн. [48]

Показники	2019 (сумарно)	2020 (прогноз)
Єдиний податок(крім с/г виробників)	1,187	1,1
Єдиний податок від с/г виробників	4,288	3,936
Податок на прибуток підприємств комунальної власності	0,017	0,008
Плата за землю	3,738	4,038
Податок на нерухомість	0,273	0,287
Акцизний збір	0,834	0,694
Інші місцеві податки та збори	1,176	1,121
Податкові надходження разом	11,513	11,184

Таблиця 2.9 – Структура видатків бюджету громади (прогнознi), тис. грн.

Статті видатків	2021 (прогноз)
Заробітна плата	34586,3
Медикаменти	87,0
Продукти харчування	631,0
Оплата комунальних послуг та енергоносіїв	2597,5
Окремі заходи по реалізації державних (регіональних) програм, не віднесені до заходів розвитку	58,9
Соціальне забезпечення	540,2
Інші видатки	3024,6

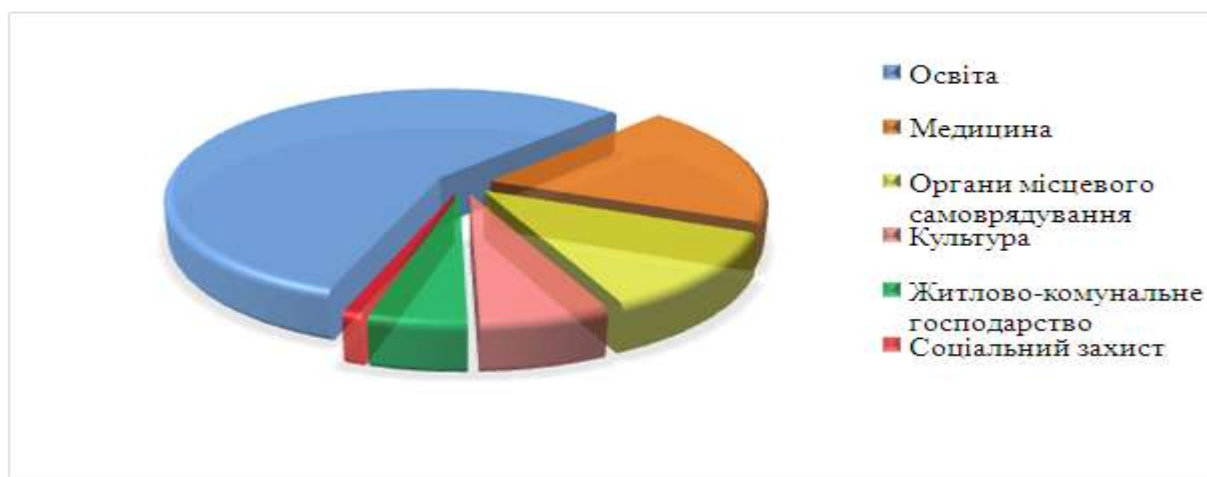

Рисунок. 2.2 – Структура видатків бюджету громади в 2020 році (планові показники), %

Всього – 66, 356 300 млн. грн. [48]

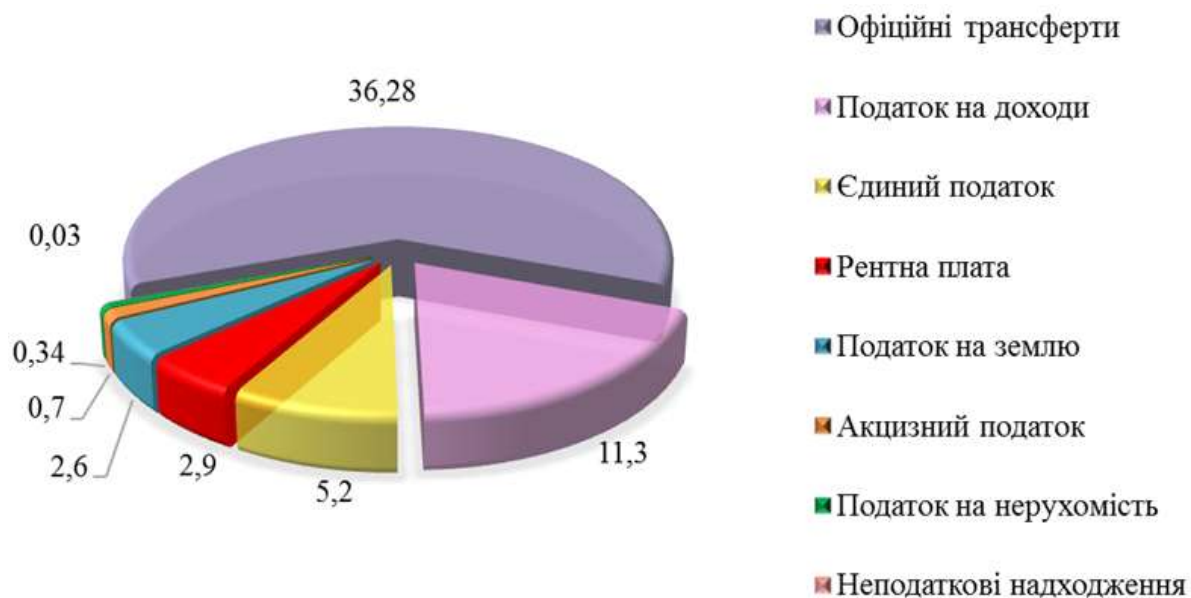

Рисунок 2.3 – Доходи бюджету за 2021 рік, млн.грн.(планові показники)

Всього – 11,184 млн. грн. [48]

Таблиця 2.10 – Найбільші платники за видами податків у громаді [48]

№ з/п	Назва	Акциз	Плата за землю	Податок на нерухомість
1	ТОВ «Перспектива»	-	121,3	5,2
2	ТОВ «Рута Плюс»	-	103,2	4,0
3	ТОВ «Добропільське сортонасінницьке підприємство»	-	188,8	-
4	ПАТ «ІМЕНІ Т. Г. Шевченка»	-	20,0	3,6
5	ПП «Піраміда АЗС»	608,2	-	1,5
6	ПАТ Добропільський КХП	-	39,6	166,9
7	ТОВ «ДТЕК Добропіллявугілля»	-	1400,1	-
8	ТОВ «Олімп»	-	402,6	-
9	СТ «Зірочка»	25,8	-	-

Дані табл. 2.10 свідчать, що найбільшим платником податку на землю в громаді є ТОВ «ДТЕК Добропіллявугілля», акцизу – ПП «Піраміда АЗС».

Висновки до розділу 2

Проаналізувавши рівень організаційно-економічного забезпечення можна зробити висновок, що Криворізька ОТГ має великі перспективи у своєму подальшому розвитку за умовою раціонального використання всіх наявних ресурсів, та на основі наявних недоліків виникає декілька порад, стосовно збільшення ресурсного та економічного забезпечення громади, а саме:

- На основі Закону України «Про передачу повноважень розпорядження землями поза межами населених пунктів в ОТГ» запровадження проведення аукціонів на земельні ділянки стане потужним фактором залучення інвестицій у громаду, у зв'язку з використанням вільних земельних ділянок. Це стане джерелом додаткових надходжень в бюджет громади.

- Продовження євроінтеграційних процесів та, як наслідок, зростання зацікавленості інвесторів до України, підтримає вже існуючі та стане причиною появи нових підприємств на території ОТГ, створення нових робочих місць, розвитку людського потенціалу, збільшення дохідної частини бюджету громади та зумовить підвищення економічної спроможності Криворізької сільської ради загалом.

- Залучення в громаду додаткових ресурсів (кошти ДФРР, міжнародна технічна допомога, грантова допомога тощо) дозволять покращити інфраструктуру в громаді і тим самим створити передумови для підвищення рівня якості життя у громаді.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ОТГ

Процедури територіального реформування зобов'язують органи місцевого самоврядування бути більш самостійними у рамках взятих на себе повноважень і, як результат, самостійно відповідати за прийняті рішення. Соціально-економічний розвиток нового територіального об'єднання – громади – прямо залежить від того, наскільки її організаційна модель є раціональною, чи відносини, що побудовані між структурними підрозділами є злагодженими та чи має позитивний вплив такий устрій управління на життя пересічного громадянина. Від цих факторів залежить успіх стратегічних цілей та продуктивне функціонування об'єднаної територіальної громади. Надзвичайно сильно проблема відчувається в умовах недостатності власних ресурсів, що потребує концентрації на покращенні організаційної моделі місцевих органів влади, яка містить в собі раціоналізацію кількісного складу апарату управління, набуття виняткової компетентності та підвищення рівня кваліфікації управлінського персоналу, пристосування до нових умов територіального господарювання та непостійності зовнішніх факторів. Отже, в нинішній час актуальність пошуку бажаної організаційної моделі територіальної структури є беззаперечною.

Раціональна організаційна модель територіальної структури є систематичним комплексом факторів, яким характерна порівняна урівноваженість взаємозв'язків та змога забезпечити її функціонування та соціально-економічний розвиток як єдиного цілого.

Організаційна побудова нової територіальної структури призначена виконувати наступні завдання: утворення сприятливих умов для більш комфортного життя місцевого населення; покращення загального стану

депресивних населених пунктів; залучення активної позиції громадян у прийнятті життєво важливих рішень; збільшення відповідальності кожного члена громади.

Потреба створення нових організаційних моделей управління територіальними структурами з'явилася у ході територіального реформування, що розпочався у 2014 р. прийняттям Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні (01.04.2014 р.), Законів України «Про співробітництво територіальних громад» (17.06.2014 р.), «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (05.02.2015 р.) та внесенням змін до Бюджетного і Податкового кодексів, що передбачали фінансову децентралізацію [54]. Саме фінансова децентралізація мета якої наділення органів місцевого самоврядування ширшим спектром можливостей для реалізації програм розвитку відповідних територіальних об'єднань – громад.

Варто зауважити, що хід утворення нових територіальних структур в процесі децентралізації ще з самого початку завбачав проходження двох етапів: добровільного та системного.

Однак, як показує практика, добровільне об'єднання зазнало чималих складнощів. Запускаючи в 2014 р. реформу децентралізації, було оголошено, що найбільш вигідною ця реформа буде звичайному громадянину: отримання адміністративних послуг буде спрощено завдяки створенню ЦНАП, збільшиться кількість можливостей впливу на стан інфраструктури через підвищення доходу місцевого бюджету і більшої кількості повноважень при владі на місцях, а також підвищення якості медичних та освітніх послуг, що будуть надаватися на місцях.

Від початку реформи в ОТГ об'єдналися трохи більше 4,5 тисяч громад, що становить 42% від кінцевої мети по створенню громад на всій території країни. Так до кінця 2015 р. було створено лише 159 об'єднаних територіальних громад (ОТГ), у 2016 р. цей показник збільшився до 366, у 2017 р. – до 665, у 2018 р. – до 876 [55]. Найменш активно об'єднуються в ОТГ у Донецькій і Луганській

областях. У 2020 р. постає складне завдання: об'єднати в громади решту населених пунктів – яких понад шість тисяч – сільських, селищних і міських рад.

Потрібно зауважити, що для територій, на яких вже створені ОТГ, так і на тих, що тільки планують об'єднуватися, важливим питанням є організаційний склад територіальних органів управління. Інакше кажучи, важливо позначити правила, критерії та методи створення раціональної організаційної структури місцевого самоврядування. Жоден з наведених на рис. 1 нормативно-правових актів не регулює організаційну побудову органів місцевого самоврядування.

Об'єднання в ОТГ наділяє ширшим спектром можливостей, повноважень та, як наслідок, більшою відповідальністю, тому сформувати орган управління так, як раніше, виявилось неможливим. Переважна кількість ОТГ, що створені на протязі 2014-2015 рр., утворені на основі віддзеркалювання усталених структур управління. Однак насправді в умовах функціонування відбулося перетворення початкових організаційних структур. ОТГ потребують самоорганізації, тому організації мають бути гнучкими та відповідати умовам сьогодення.

Слід відзначити, що основою для утворення організаційної структури є стратегія розвитку ОТГ, тобто основні цілі та завдання, яких потрібно досягти найближчим часом перед членами громади, вони повинні стати вирішальними факторами для створення організаційної моделі ОТГ. Від громади до громади структура буде різнитися. Неможливо створити універсальний підхід для міських, селищних чи сільських громад, так як кожна територія має свої потреби та особливості. ОТГ мають бути зосереджені на стратегіях, повноваженнях та їх відповідальності, повинні мати спроможність організувати себе для найефективнішої реалізації стратегічних орієнтирів.

Як приклад для побудови організаційної структури на основі стратегії розвитку розглянемо Криворізьку ОТГ, яку утворено шляхом об'єднання Криворізької, Добропільської та Шилівської сільських рад. Стратегічним

баченням ОТГ є екологічно безпечна громада, приваблива і відкрита до партнерства і співпраці [56].

В табл. 3.1 наведено SWOT-аналіз ОТГ.

Таблиця 3.1 – SWOT-аналіз Криворізької ОТГ

Сильні сторони (Внутрішні фактори) Якості, ресурси, які можуть бути використані для досягнення мети	Слабкі сторони (Внутрішні фактори) Внутрішні недоліки і обмеження, що ставлять під загрозу досягнення цілей
Зручне географічне та транспортне сполучення (автомобільні шляхи) Наявність природних ресурсів (родючі землі, кар'єри різних типів та інше) Достатня кількість людських ресурсів (потенційна робоча сила) Наявність соціальної інфраструктури (школи, дитячі садки, лікарня і т. д.) Сприятливі кліматичні умови для ведення агробізнесу Наявність вільних будівель для розміщення адміністративних центрів приватних господарств зі зручним транспортним сполученням Наявність активних громадських організацій	Постійно змінні настрої населення Зanedбаність комунікацій в сфері житлово-комунального господарства Використання забруднюючих повітря видів опалення (пічне опалення) Залежність від бюджетоутворюючих підприємств Недостатньо висока якість медичних та освітніх послуг Незадовільний стан доріг, тротуарів, відсутність велодоріжок Низький рівень громадської свідомості мешканців та їх залучення до активного суспільного життя Недостатній рівень наявності кваліфікованої робочої сили Відсутність довіри між владою і народом, низький рівень комунікації Близькість до бойових дій
Можливості (Зовнішні фактори)	Загрози (Зовнішні фактори)
Виграшні моменти, які створюються оточенням і могли би посприяти досягненню мети створення ОТГ Залучення позабюджетного фінансування (досвід написання проєктів, участь у різних програмах) Співпраця з великими приватними господарствами	Зовнішні фактори, що можуть негативно вплинути на майбутню стратегію Військові дії в межах області на території якої знаходиться громада Зарегульованість ведення бізнесу Корупція Часті зміни законодавства в державі

На підставі SWOT-аналізу представляється можливим визначити стратегічні та оперативні цілі розвитку ОТГ (рис. 3.1).

Рисунок 3.1 – Бачення, стратегічні та оперативні цілі майбутньої ОТГ

Таким чином, з огляду на стратегічні показники в організаційній структурі Криворізької ОТГ для покращення усіх елементів забезпечення життєдіяльності є доречним утворення наступних функціональних відділів:

1. Відділ економічного розвитку та інвестицій (реалізація стратегічної цілі 1).
2. Відділ соціального захисту (часткова реалізація стратегічної цілі 2).
3. Відділ охорони здоров'я (часткова реалізація стратегічної цілі 2).
4. Відділ освіти, спорту та культури (часткова реалізація стратегічної цілі 2).

5. Відділ житлово-комунального господарства, транспорту та благоустрою (часткова реалізація стратегічної цілі 2 та повна реалізація стратегічної цілі 3).

За іншими функціональними напрямками можна закріпити спеціаліста з певними повноваженнями і відповідальністю.

При створенні організаційної структури ОТГ доречно враховувати наступні критерії:

- структурованість повноважень і відповідальності (органи управління набувають самостійності, а також більшої відповідальності, організаційна структура має віддзеркалювати взяті на себе повноваження, не може бути повноваження без структурного підрозділу чи посадової особи, що його реалізує);
- еластичність (організаційна структура ОТГ є еластичною, тобто змінюється разом зі змінами в повноваженнях, але робота органу самоврядування не повинна припинятися);
- формалізація (необхідно прийняти положення про відділи, підрозділи, сектори, розроблені інструкції);
- фінансова спроможність (витрачати не більше 20% на утримання організаційної структури ОТГ з власних доходів);
- різні повноваження необхідно розглядати окремо (наприклад, якщо йдеться мова про освіту, то в міських та сільських ОТГ забезпечення буде суттєво відрізнятися).

До того ж існує ідея, що організаційна структура ОТГ – це своєрідний «каркас», на якому «навішують» певні повноваження, які жадає, або може реалізувати орган місцевого самоврядування, а також мають спроможність люди. Це свідчить, що дієва модель на одній території не може бути результативною для іншої. Продуктивність структури ОТГ визначається якістю та доступністю отримання різних послуг – публічних, житлово-комунальних, освітніх і т. д. Оцінити ефективність структури ОТГ можуть лише її мешканці.

Досвід більш розвинених ОТГ показує, що в сільських громадах виникають такі проблеми: мала чисельність органу управління (від 3 до 7 посадових осіб) та їх вузька спеціалізація (бухгалтерський облік, землевпорядкування), через це значна частина послуг, що надаються, перекладалися на плечі секретаря або голови (освітні, соціальні, публічні). Спочатку відбулося об'єднання структур, а потім визначали функції для кожного співробітника в організаційній структурі. Практика об'єднання показала, що в сільських та селищних ОТГ кількість робітників органів самоврядування збільшилась в п'ять, а в окремих випадках і в десять разів, через те, що доводилось створювати підрозділи з нуля. Як результат, має місце проблема з залишком коштів для розвитку ОТГ після кінцевого становлення її апарату управління. Продуктивна структура управління не повинна збільшувати штат органів місцевого самоврядування, тому що кількісний склад не є запорукою якісного надання послуг. Велике значення має утворення найбільш сприятливої структури, що забезпечить стійкий розвиток території. Існує безліч прикладів, коли ОТГ з чисельністю всього 60 посадових осіб органу місцевого самоврядування задовольняє потреби 20 тис. осіб, та робить це доволі якісно, а є ОТГ з чисельністю мешканців у 2-3 рази менше з такою ж чисельністю апарату управління.

Організаційна будова ОТГ має бути сформована залежно від функцій, які повинна виконувати. Таким чином підхід, згідно з яким відбудеться простий розподіл посад між існуючими органами місцевого самоврядування, або відтворення іншої територіальної структури, вважається помилковим.

Зростання продуктивності організаційної структури ОТГ можна досягти, якщо замінити вертикальну структуру на горизонтальну. Якщо вдасться досягти результативної організаційної структури ОТГ то, у мешканців повинна з'явитися самоорганізація. Це може виражатися у створенні об'єднань та спілок на добровільній основі, так званих секторальних федерацій на певній території, які

допомагатимуть органам місцевого самоврядування виконувати свої повноваження з надання якісних послуг населенню.

Спільно з цим існує потреба у підготовці, або відборі спеціалістів для виконання певних функціональних повноважень, бо з часом, всі функції без виключень буде передано в ОТГ. Останнім часом стають популярними мережеві взаємодії фахових спеціалістів, що в свою чергу витісняє традиційні способи підвищення кваліфікації. Зростає роль консультування з окремих питань територіального управління. Чинний підхід вимагає значної кількості ресурсів, особливо фінансових, які не мають за мету, а вважають значущим інструментом створення продуктивної ОТГ. Досвід Польщі – країни, яка закінчила всі етапи територіальної реформи, є свідком того, що не завжди заможні територіальні об'єднання якісно виконують свої функції, здебільшого менш заможні повіти демонструють більш вдалі результати.

Утворення організаційної структури ОТГ з напрямком на стратегічний план розвитку, як на мене, є більш доречною, ніж побудова з напрямком на повноваження. Це пояснюється тим, що побудова структурних підрозділів за повноваженнями має механічний характер і не приводить до покращення реалізації відповідних функцій. Тоді, як стратегічний план має місію, стратегічні та оперативні цілі, завдання і окремі операції, що надає передумови заздалегідь ефективної діяльності органів місцевого самоврядування ОТГ.

Звісно існують приклади вдалого функціонування ОТГ, в тому числі сільських, які спершу створили організаційну структуру, прийняли статут, а лише згодом зайнялися розробкою стратегічних планів розвитку. Також варто зауважити важливу роль посади проектного менеджера громади, дякуючи якому, ОТГ приймали участь у грантах різних масштабів.

Організаційна структура повинна мати таку будову, щоб ОТГ мали можливість брати на себе повноваження, які надаються державою, в повному обсязі. Існують такі ОТГ, які, наприклад, не виконують функції освіти на своїй

території. Відразу постає питання доречності утворення такої структури. І, навпаки, є приклади сільських ОТГ, які надають всі можливі адміністративні, освітні, медичні та інші послуги, починаючи з нуля та постійно розширюючи їх перелік.

Висновки до розділу 3

Отже, можна зробити висновок, що за умови дотримання рекомендацій та чіткого планування організаційної структури разом з раціональною постановкою цілей, вдасться досягти значних успіхів у розвитку Криворізької ОТГ.

Отож, при створенні ідеальної організаційної моделі, ОТГ буде мати досить високий рівень відповідальності, як перед державою, у рамках здійснення своєї діяльності відповідно до чинного законодавства, так і перед населенням, за рахунок здійснення продуктивної діяльності, що визнається більшістю громади.

А державна бюджетна підтримка об'єднаних громад та діяльність в Україні проектів міжнародної технічної допомоги, які підтримуватимуть об'єднані громади, стануть потужним механізмом розвитку та посилення сильних сторін Криворізької ОТГ.

ВИСНОВКИ

Реформа децентралізації яка почалася у 2014 році, та завбачала делегування фінансових ресурсів та повноважень від вищих органів управління до нижчих, і у такий спосіб, у 2020 році дійшла до сформованих 24 обласних перспективних планів, які передбачають утворення 1450 громад. Процес децентралізації – це нові можливості, люди які мешкають в селі або селищі самостійно обирають довірену особу, яка зацікавлена в покращенні умов життя на власній території. Місцеві мешканці тепер являються модераторами життя. Самостійно вирішують пріоритетну зону вкладення, адже саме на місцях її видно найкраще.

За результатами проведеного у дипломній роботі дослідження можна зробити наступні висновки.

Територіальна громада – це природне соціальне утворення, яке здійснює вагомі суспільні функції, діє в межах держави та за допомогою якого задовольняються потреби та інтереси мешканців, що проживають на території громади. Вона містить в собі водночас як функції низової, базової адміністративно-територіальної одиниці, яка утворює основу для подальшого розвитку держави, так і функції місцевого самоврядування та інституту місцевого управління.

Фінансово-економічний розвиток територіальних громад є процесом, в якому органи місцевого управління формують умови для забезпечення підвищення добробуту місцевого населення, шляхом продуктивного розподілу наявних ресурсів. Здійснення результативного процесу управління розвитком здебільшого полягає у забезпеченості фінансовими ресурсами. Основною фінансовою підставою громад є місцеві бюджети, оскільки саме з них фінансуються головні сфери життєдіяльності населення, вони спонукають до реалізації програм, що пов'язані з розвитком різних галузей господарства, підтримують суб'єктів господарювання, впливають на розвиток інфраструктури та

підвищують можливості місцевої влади щодо задоволення потреб населення, тим самим впливають на тенденції фінансово-економічного розвитку.

Адміністративно-фінансова децентралізація, що сьогодні проходить в Україні дійсно надає найвигідніші умови для прийняття більш якісних та справедливих рішень стосовно розподілу територіальних фінансів, шляхом перерозподілу бюджетних надходжень, якими розпоряджалися центральні органи влади, збільшення фінансової бази територіальних одиниць та делегування місцевим органам влади більше повноважень. Вище сказане утворює фундамент для економічного зростання і є елементом розвитку територіальних громад України.

Проаналізувавши бюджет Криворізької ОТГ було виявлено, що обсяги фінансових ресурсів, які перебувають у розпорядженні органів виконавчої влади, поступово зростають. Варто зауважити, що громада має достатній рівень забезпеченості мешканців громади власними ресурсами, які формуються завдяки надходженню ПДФО, єдиного податку, податку на майно, акцизного податку, а також інших податків, зборів й доходів. Достатній рівень забезпечення необхідними ресурсами зумовлюється тим, що на території громади діють підприємства великих масштабів, які мають багато робітників, мережа малого та середнього бізнесу, що активно розвивається, вигідне територіальне розташування поблизу важливих автомобільних шляхів. Наявність такого джерела доходів для ОТГ має спонукаючий вплив на подальший продуктивний та вдалий розвиток.

Проаналізувавши перспективи та шляхи покращення системи управління фінансово-економічним розвитком територіальних громад України та зокрема Криворізької ОТГ можна запропонувати перелік дій для покращення системи управління, а саме:

- покращити місцеву систему оподаткування, яка в європейських країнах є головним джерелом наповнення місцевих бюджетів;

- підвищити відсоток на оподаткування майна, адже більшість країн світу збільшили свою дохідну базу саме за рахунок податку на нерухоме майно;
- спонукати притягненню інвестицій для втілення перспективних інноваційних проектів;
- утворювати гарні умови для збільшення конкурентоспроможності територій, за рахунок поліпшення умов інвестиційної та підприємницької діяльності, а саме підтримка існуючих і залучання нових суб'єктів господарювання, збільшення допомоги фермерським господарствам, малому та середньому бізнесу, сімейним підприємствам;
- створити механізми державного контролю за якістю фінансового менеджменту в громадах;
- спонукати активізації участі населення в бюджетному процесі, тощо.

Вважається, що у ході реформування владних відносин, які пов'язані із передачею повноважень органів публічної влади, головною метою є найбільш рівномірний поділ повноважень між органами публічної влади та адміністрування, який міг би забезпечити найефективнішу реалізацію функцій держави, і функцій місцевого самоврядування.

Передача повноважень має проходити виключно за можливістю, яка передбачена Конституцією України, та базується на обґрунтованих і доцільних принципах. Визначено, що основною метою лишається створення самодостатніх і спроможних громад – як основи реформи децентралізації, що передбачає:

- дотримання принципу добровільного об'єднання територіальних громад;
- збільшення мотивації для ОТГ;
- законодавче закріплення принципу повсюдності юрисдикції органів місцевого самоврядування (за межами населеного пункту);
- надання податкових преференцій (акцизу) лише спроможним громадам.

Отже, доведено, що отримані в процесі роботи результати мають не лише теоретичне значення, а й чітко проявлену практичну спрямованість. Головні положення, представлені в роботі, мають наукове підґрунтя для подальшого розвитку теорії та систем управління, практичного застосування у сфері підтримки та розвитку взаємодії держави, її органів та інституцій з громадянським суспільством для формування високого рівня активності та ініціативності громадян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балашов В.Г., Заложнев А.Ю., Новиков Д.А. Механизмы управления организационными проектами. Москва: ИПУ РАН, 2003. 84 с.
2. Бурков В.Н., Новиков Д.А., Щепкин А.В. Механизмы управления эколого-экономическими системами. Москва: Физматлит, 2008. 244 с.
3. Зборовська О.М. Економічний механізм управління розвитком промислового підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2010. № 2. С. 24–27.
4. Ватченко О.Б., Ільченко В.М. Механізм забезпечення сталого розвитку регіонів України. Науковий вісник НЛТУ України. 2011. Вип. 21.19. С. 205–212.
5. Гарковенко В.Е. Механизм стратегического планирования конкурентного развития предприятия с использованием инструментов стейкхолдер-менеджмента. Москва: Диапазон-В, 2016. 149 с.
6. Дзарасов С.С. Виробничі відносини і господарський механізм. *Економічні науки*. 1979. №1. С. 30–35.
7. Кульман А. Экономические механизмы. Москва: Прогрес, 1993. 188 с.
8. Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш., Стародубцева Е.Б. Современный экономический словарь. Москва: ИНФРА-М, 2011. 512 с.
9. Сухарев О.С. Экономическая политика. Институциональный механизм. Москва: URSS, 2018. 544 с.
10. Ніколенко С.І. Теорія економічних механізмів, Київ, 2016. 227 с.
11. Погодіна Т.В., Кузнецов Н.В., Абдікеїв Н.М., Тютюкіна Є.Б., Капранова Л.Д. Фінансово-економічні механізми створення інноваційних територіальних кластерів. Київ, 2018. 139 с.
12. Абалкин Л.И. Хозяйственный механизм общественных формаций. Москва: «Мысль», 1986. 269 с.

13. Чаадаєв В.К. Підготовка задачі імітованого моделювання бізнес-процесу. *Вісник Університету (Державний університет управління)*. 2007. № 1(19). С. 330–338.

14. Чаадаєв В.К. Проектирование экспертных систем для реинжиниринга бизнес-процессов. *Научно-технические сведения Санкт-Петербургского государственного политехнического института. Экономические науки*. 2006. № 2(48). С. 230–237.

15. Чаадаєва В.В. Методологія організаційного розвитку та реінжинірингу. *Управління економікою: методи, моделі, технології тринадцятого: Міжнародна наукова конференція: збірник наукових праць*. 2013. С. 89–92.

16. Маршук Л.М. Розробка організаційно-економічного механізму формування і використання ресурсно-фінансового потенціалу підприємства. *Інтелект XXI*. 2017. № 6. С. 66–69.

17. Hurwicz L., Radner R., Reiter S. «A stochastic decentralized resource allocation process: Part I». *Econometrica*. The Econometric Society via JSTOR. 43 (2): 187–221. Cowles Commission Discussion Paper: Economics No. 2112

18. Hurwicz L., Reiter S. *Designing economic mechanisms*. New York: Cambridge University Press, 2008.

19. Жубаркін С.В. Формування організаційно-економічного механізму розвитку сільської місцевості. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. 2013. №2 (6). С. 129–139.

20. Школинський С.В. Організаційно-економічне забезпечення інноваційного розвитку регіону. *Економіка та управління*. 2013. № 2. С. 126–131.

21. Лазарева Н.О. Організаційно-економічний механізм управління ефективністю діяльності виноробних підприємств: автореф. дис. ... канд. ек. наук: 08.00.04. Одеса, 2017. 23 с.

22. Майергойз И.М. Методика мелкомасштабных экономико-географических исследований. Москва: Изд-во МГУ, 1981. 137 с.

23. Лепа Р.М., Руссиян О.А. Організаційне забезпечення формування програми економічного і соціального розвитку міста. *Науковий вісник ДГМА*. 2014. № 1 (13Е). С. 152–158.
24. Токарев О.О. Організаційно-економічний механізм розвитку регіону. *Сучасна економіка: проблеми та рішення*. 2016. № 11 (83). С. 178–191.
25. Гребінкіна С.А. Механізм управління економічним розвитком регіону. *Гуманітарний науковий журнал*. 2015. № 2. С. 13–14.
26. Герасенко В.П. Розвиток структури механізму управління регіоном. *Економічний вісник університету*. 2015. № 27/1. С. 37–44.
27. Musgrave R.A. The theory of public finance, NY, McGraw-Hill Hardcover, 1959. 628 p.
28. Oates W.E. On the Theory and Practice of Fiscal Decentralization, IFIR Working Paper Series. 2006. № 5.
29. Tiebout C.A. Pure Theory of Local Expenditures. *The Journal of Political Economy*. Т. 64. 1956. № 5. Р. 416–424.
30. Касич А.О. Вплив рівня збалансованості бюджетів на розвиток регіонів, країни в умовах децентралізації. *Ефективна економіка*. 2015. № 10 URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4375> (дата звернення: 04.04.2022).
31. Касич А.О. Теоретичні аспекти впливу процесів децентралізації на економічний розвиток країни. *Актуальні проблеми економіки*. 2016. № 8. С. 16–21.
32. Касич А.О., Авраменко О.І. Шляхи реформування місцевих бюджетів. *Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського. Серія «Економічні науки»*. 2013. Вип. 4 (81). С. 49–59.
33. Гладка Т.І. Децентралізація влади в Україні як засіб посилення демократії та підвищення її стабільності. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2015. № 12. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=937> (дата звернення: 04.04.2022).

34. Децентралізація влади та реформа місцевого самоврядування в Україні / А. Єрмолаєв та ін. Київ: Нова Україна інститут стратегічних досліджень. 2015. URL: <http://newukraineinstitute.org/media/news/528/file/DDecentral-15-1.pdf> (дата звернення: 22.04.2022).

35. Територіальна громада як базова ланка адміністративно-територіального устрою України: проблеми та перспективи реформування / А.П. Павлюк та ін. URL: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/AD-Teritor_alna-gromada-103fe.pdf (дата звернення: 22.04.2022).

36. Маєв А. Децентралізація влади у Франції. URL: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:vcq734SlKJoJ:www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF/apdyo_2012_3_25.pdf+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua (дата звернення: 22.04.2022).

37. Сухенко В.В. Досвід децентралізації влади в Швеції: уроки для України. URL: <http://visnyk.academy.gov.ua/pages/dop/61/files/5bbda5b0-d61b-4390-919f605cc7d0cb6d.pdf> (дата звернення: 26.04.2022).

38. Шпак Ю.О. Досвід реформування місцевого самоврядування у Великобританії. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2014. № 10–1. Т. 1. URL: http://www.vestnikpravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc10-1/part_1/24.pdf (дата звернення: 27.04.2022).

39. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / О. Бориславська та ін. Децентралізація публічної влади, 2012. С. 128 URL: http://despro.org.ua/media/upload/decentral_zac_ya_publ_chno_vladi_dosv_d_evropeyskih_derzhav_ta_perspektivi_ukra_ni%282%29.pdf (дата звернення: 27.04.2022).

40. Латинська Америка наприкінці XX ст. – початку XXI ст. Bookster. – 2017. URL: <http://bookster.com.ua/latynska-ameryka-naprykintsi-xx-st-pochatku-xxi-st/> (дата звернення: 28.04.2022).

41. Баймуратов М.М. Децентралізація повноважень публічної влади в Польщі як засіб формування компетенції місцевого самоврядування: досвід для України. *Вісник Маріупольського державного університету*. 2014. Вип. 7.

42. Бабінова О.О. Державна регіональна політика і регіональний розвиток: сучасні реалії України та європейський досвід Київ: Фенікс, 2011. 268 с.

43. Ткачук А. Скандинавський шлях. Досвід реформ адміністративно-територіального устрою і місцевого самоврядування в Данії та Швеції. Київ: Логос, 2015. 124 с.

44. Kulesza M. Methods and Techniques of Managing Decentralization Reforms in CEE Countries. The Polish Experience. Public Administration Department Faculty of Law and Administration Warsaw University Polan. URL: <http://www.oecd.org/turkey/35674974.pdf> (дата звернення: 29.04.2022).

45. Arikan G. Fiscal decentralization: A remedy for corruption? *International Tax and Public Finance*. 2004. №11. P. 175–195.

46. Fisman R., Gatti R. Decentralization and corruption: Evidence across countries. *Journal of Public Economics*. 2002. №83. P. 325–345.

47. Стратегія розвитку Криворізької сільської територіальної громади Покровського району Донецької області до 2027 року.

48. Програма економічного і соціального розвитку Криворізької сільської територіальної громади на 2022 рік.

49. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011 р. № 3038-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 34. Ст. 343.

50. Ткачук А.Ф. Стратегічне планування у громаді (навчальний модуль). Київ: ІКЦ «Легальний статус», 2016. 96 с.

51. Планування соціально-економічного розвитку міста: монографія / авт.-упоряд. О.В. Берданова, В.М. Вакуленко, В.В. Юзефович та ін. / за ред. В.М. Вакуленка, М.К. Орлатого. Київ: НАДУ, «Фенікс», 2011. 160 с.
52. Про основи містобудування: Закон України від 16.08.1992 р. №2780-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 52. Ст. 683.
53. Про містобудівний кадастр: Постанова Кабінету Міністрів України № 559 від 25.05.11 р. URL: <http://www.rada.gov.ua> (дата звернення: 09.05.2022).
54. Чаркіна А.О. Особливості концепції реформування місцевого самоврядування в сучасній Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2016. №1 (5). С. 77–80.
55. Офіс реформ Кабінету Міністрів України. Реформи. Децентралізація. URL: <https://rdo.in.ua/direction/decentralizaciya> (дата звернення: 09.05.2022).
56. Стратегічні напрями розвитку потенційної майбутньої ОТГ. Львів: Інститут лідерства та управління Українського католицького університету, 2019. 86 с.

ДОДАТОК АВ.о. декана факультету економіки та менеджментуКатранжи Л.Л.Студента групи МЕН-18Гудзоватого С.А.

(П.І.Б.)

Спеціальності 073 Менеджмент**З А Я В А**

Прошу затвердити тему випускної кваліфікаційної роботи
«Організаційно-економічний механізм управління розвитком об'єднаної територіальної
 громади» і призначити науковим керівником доц. каф. УФЕБ Василичину Л.М.

Дата _____ Підпис _____

Згода наукового керівника
 випускної кваліфікаційної роботи _____
 (підпис, дата) (П.І.Б.)

Висновок кафедри

Завідувач кафедри _____
 (підпис, дата)

проф. Попова О.Ю.
 (П.І.Б.)

ДОДАТОК Б**Перелік зауважень щодо оформлення роботи**

Означення документа	Документ	Умовна відмітка	Зміст зауваження

Дата _____ Підпис _____